

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Iva Wurstová
Občanský sňatek
Diplomová práce

Olomouc 2011

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Občanský sňatek vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Chrudimi dne 21. 3. 2011

Poděkování

Děkuji vedoucí své diplomové práce, prof. JUDr. Milaně Hrušákové, Csc., za odborné vedení, upřesnění a připomínky ke zpracování této práce.

Dále bych chtěla poděkovat pracovnícím oddělení matrik, odboru správního Městského úřadu v Chrudimi paní Janě Andráskové, paní Ireně Moudré a paní Aleně Vojtěchovské za poskytnutí materiálů pro zpracování mé diplomové práce.

Obsah

Obsah	3
Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. Historie manželství	8
2. Pojem manželství	14
2.1 Pojem manželství, jeho účel a funkce.....	14
2.2 Sňatek a manželství jako právní instituty	15
3. Předpoklady sňatku a manželství	17
3.1 Neplatnost manželství.....	17
3.1.1. Porušení principu monogamie (impedimentum ligaminis)	18
3.1.2 Příbuzenský poměr (impedimentum consanguinitatis)	18
3.1.3 Nedostatek věku (impedimentum aetatis)	18
3.1.4 Duševní porucha	20
3.1.5 Vada právního úkonu	20
3.2 Neexistence manželství	21
4. Sňatečné prohlášení a jeho náležitosti	23
4.1 Sňatečná způsobilost.....	23
4.1.1 Právní úkon sňatečné prohlášení	24
4.1.2 Náležitosti sňatečného prohlášení	26
4.1.3. Veřejnost a slavnostní způsob	27
4.2 Svědci	28
5. Předoddavkové řízení	29
5.1 Zasnoubení.....	29
5.2 Žádost o uzavření manželství a předepsané doklady.....	30
5.3 Prohlášení snoubenců a jejich povinnosti	31
5.4 Příjmení manželů	35
5.5 Matriky	37
6. Občanská forma sňatku	39
6.1 Orgán příslušný k provedení občanského sňatku	39

6.1.1. Problematika ustanovení § 104b	42
6.2 Místo uzavření manželství	44
6.3 Poplatky spojené s uzavřením manželství	45
6.4 Průběh občanského sňatku	46
6.5 Vztah občanského sňatku ke sňatku církevnímu	48
7. Zvláštní způsoby uzavírání manželství	49
7.1 Manželství uzavíraná v cizině	49
7.2 Uzavírání manželství v případě ohrožení života	52
7.3 Uzavírání manželství zástupcem	54
8. Úprava de lege ferenda	56
Závěr	58
Seznam použité literatury	61
Anotace	66
Annotation	67
Seznam klíčových slov	68
The Keyword List	69
Přílohy	70

Seznam použitých zkratk

ABGB	Všeobecného zákoníku občanského z roku 1811
ČR	Česká republika
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
MZ	Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
SJM	Společné jmění manželů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva	Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství
Vysvědčení	Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
ZO	Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecním zřízení)
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
ZRP	Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů
Zvláštní matrika	Zvláštní matrika Úřadu městské části Brno – střed

Úvod

Svou diplomovou práci – Občanský sňatek – jsem si zadala na katedře občanského a pracovního práva. Toto téma jsem si vybrala především proto, že podle zákona je rodina základem státu. Kde tedy začít jinde než u ní?! Aby však mohla rodina vůbec vzniknout, musí budoucí rodiče uzavřít sňatek (i když v dnešní době není toto pořadí vůbec důležité a nezřídka nebývá dodrženo vůbec).

Přestože postupně upadá význam manželství, které je nahrazováno volnějším vztahem druha a družky, myslím si, že je tento institut stále ještě důležitý. Třeba proto, že náš právní systém s jinou formou soužití příliš nepočítá. Přestože najdeme několik zmínek v občanském zákoníku, jsou manželství a rodina chráněny více. Samotná Ústava, resp. Listina základních práv a svobod, hovoří o tom, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou státu, a přestože jsou si děti narozené v manželství i mimo ně rovny, manžel nebo manželka mají v mnoha případech lepší postavení než milenec či milenka. Osobně zastávám názor, že i děti jsou lépe chráněny, když se narodí v manželství, protože pak jim svědčí první domněnka otcovství a nemusí se složitě prokazovat jejich nároky.

Sňatek je tak podle mě důležitým mezníkem v lidském životě, který by neměl být opomíjen proto, že se současná společnost stále více oprostuje od tradic a formalit. Nejde přece jen o to, vyměnit si prstýnky a slíbit si věrnost.

Ve své diplomové práci se budu zabývat občanským sňatkem, protože podle mého názoru není sňatek církevní dnes tak častý. Budoucí manželé se spíše dostaví na matriku, než do kostela, i když tento trend v posledních letech znovu začíná nacházet své příznivce.

Mým cílem je pokusit se podrobněji rozebrat institut občanského sňatku jako formy uzavření manželství v současné společnosti, popsat právní důsledky, které se s tímto aktem pojí i problémy, jaké mohou vzniknout před nebo při samotném uzavírání manželství.

V první kapitole bych chtěla zmapovat historii uzavírání manželství. Od úpravy ve starověkých státech po tu dnešní.

Ve druhé kapitole bych se chtěla zabývat samotným vznikem manželství, vysvětlením pojmu, účelu a funkcí manželství. Vyberu pojmové znaky manželství jako svazku v právní úpravě. Vysvětlím rozdíl mezi pojmy sňatek a manželství.

Ve třetí kapitole bych pojednala o institutech neplatnosti a neexistence manželství.

Čtvrtou kapitolu chci věnovat sňatečnému prohlášení a jeho náležitostem.

V další kapitole bych rozebrala řízení předodдавkové – od zasnoubení, žádost o uzavření manželství, potřebné doklady, jednotlivé další prohlášení a povinnosti snoubenců. Poté bych se zaměřila na problematiku příjmení manželů a naznačila bych, jak ji mění nový občanský zákoník. Skloňování a přechylování se věnovat nebudu, protože je dle mého názoru vyčerpávajícím způsobem upraveno v knihách PhDr. Miroslavy Knappové. Subkapitolu bych chtěla věnovat úpravě matrik.

Poté bych se věnovala občanské formě sňatku a to otázce týkající se příslušnosti orgánu k provedení občanského sňatku, jeho průběhu a místu, kde lze manželství uzavřít. Orgán příslušný k provedení občanského sňatku se pokusím vymezit z hlediska věcné a místní příslušnosti a vymezím také okruh oddávajících. V krátkosti bych se chtěla také věnovat matrikářkám, které musí být sňatku obligatorně přítomny. Dále bych se zabývala problematikou ustanovení § 104b, kterým zákonodárce pokryl období, v němž přijímali sňatečné prohlášení funkcionáři obce, kteří k tomu nebyli pověřeni. V podkapitole o místě, kde lze manželství uzavřít, bych se pokusila přiblížit termín „jiné vhodné místo“ a s tím související kroky, aby sňatečný obřad mohl na takovém místě proběhnout. Následující subkapitolu bych chtěla věnovat poplatkům, které právní úprava stanoví pro určité úkony související s uzavřením manželství. Při popisu průběhu obřadu bych poukázala na stále ještě patrný vliv instrukce Ministerstva vnitra č. 128/1955 Sbírkou instrukcí pro výkonné orgány národních výborů, která ač byla v roce 1965 zrušena, je stále ještě v praxi používána.

V následující kapitole bych chtěla rozebrat zvláštní způsoby uzavření manželství - uzavření manželství v cizině, sňatek v ohrožení života a sňatek v zastoupení. Jednotlivé zvláštní způsoby rozeberu postupně podle pořadí jejich úpravy v zákoně o rodině.

V poslední kapitole bych chtěla připomenout návrh nového občanského zákoníku z roku 2005, který s občanským sňatkem počítal jako s obligatorní formou sňatku.

Vydané podklady jsem zkoumala do prosince 2010 a k později publikovaným materiálům již nebudu při psaní své diplomové práce přihlížet.

1. Historie manželství

Nejstarší zmínky o manželství můžeme najít už v právu starověkých států, svatební smlouvy uzavírali především členové nejvyšších tříd. Ve starobabylonské říši je manželství monogamní, muži však bylo umožněno přivést si druhou ženu, podřízenou jeho první manželce. V Egyptě se dochovali zmínky o manželských svazcích faraónů, kdy se mezi sebou běžně brali sourozenci, tradice však vymizela s dynastií Ptolemaiovců.

Specifické je manželství židovské s patriarchálním charakterem svazku – muž je neomezeným pánem nad ženou a dětmi. Speciální je levirátní manželství, kdy si mladší bratr musí po smrti staršího bratra vzít jeho vdovu, pokud s ní starší bratr neměl mužského potomka.¹

Rodina ve starém Římě byla monogamní a její charakter byl patriarchální, rovněž manželství se uzavíralo v zájmu muže. Svazkem byly položeny základy jeho rodiny. Hlavní úlohou manželství bylo zabezpečit trvání jeho rodu. Pojmovým znakem manželství bylo tzv. *affectio maritalis*, vůle muže pojmout ženu za manželku a mít ji jako matku legitimních dětí. Dokud *affectio* trvalo, trval i svazek.

Rozeznáváme dvě formy římského manželství podle tzv. *manus*, moci nad manželkou – *matrimonium cum in manum conventione* a *matrimonium sine in manum conventione*.

Matrimonium cum in manum conventione („přísné manželství“; manželství s manželskou mocí nad ženou) je typem nejstarším, při němž žena přecházela z moci svého otce pod moc svého muže, zůstávala tak v podřízeném postavení a ve vztahu k němu byla v postavení dcery. Podle římského právníka Gaia ji bylo možné uzavřít v trojí podobě – *confarreatio*, *coemptio* a „*usus*“.²

Původní formou bylo *confarreatio*, uzavírané mezi patriciji, později bylo povinné pro úředníky některých úřadů (např. v kněžských kruzích). Typické pro ně bylo pronášení formulí a provádění ceremonálních úkonů (včetně obětování špaldového chleba (*panus farreus*) bohu Jupiterovi). Na průběh dohlíželo deset svědků a dva kněží (flaminové).

¹ EFFEENBERGER, Karel. O svazku manželském (1. část). *Právní rádce*, 1994, č. 9, s. 48.

² KINCL, Jaromír. URFUS, Valentin. SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 1995. s. 132 – 138.

Během *coemptia* převáděl otec rodiny (*pater familias*) svou dceru formou obrazného trhu za symbolickou cenu do moci manžela za účasti pěti svědků. Než se *coemptio* začalo užívat obecně, bylo jím uzavíráno manželství mezi plebejci.

Třetím způsobem byl „*usus*“ (vydržení manželské moci nad ženou), který vycházel ze Zákona dvanácti desek. K naplnění stačilo, když společné soužití muže a ženy trvalo jeden rok, tím muži vznikla manželská moc nad ženou. Pokud se žena nechtěla manželovi podřídit, stačilo, když se ze společného bydlíště vzdálila na tři noci, tím se lhůta přetrhla, a navrátila-li se pak žena k muži, začala běžet nová roční lhůta.

V *matrimonium sine in manum conventione* („volné manželství“) se nemění právní postavení ženy (nepřechází do rodiny svého muže). Během císařství jde o dominantní formu sňatku, které nemělo pevné formy.

Pro legitimitu manželství bylo nutné, aby snoubenci měli *connubium* (právo uzavřít zákonný sňatek), které náleželo římským občanům a cizincům, jež ho dostali jako privilegium. Manželství bez *connubia* bylo považováno za pouhé *matrimonium iuris gentium* (manželství podle práva národů) a nemělo plné právní důsledky (např. nevznikala otcovská moc nad dětmi).³

Absolutní překážky vylučovaly manželství s jakoukoli osobou, podle nich nemohli manželství uzavřít otroci, cizinci bez *connubia*, nedospělci (ženy do 12 let a muži do 14 let), duševně choří, impotenti, kleštěnci a ti, kdo žili v manželství, které nebylo rozvedeno. Mezi překážky relativní (vylučovaly manželství pouze s určitými osobami) řadíme pokrevní příbuzenství společně s agnátstvím⁴ a švagrovstvím, rozdíly ve stavu, poručenství, rozdíly v náboženství (např. sňatek křesťana a žida) a trestný čin (např. únos).

Pro vznik manželství museli projevit vůli oba snoubenci, bylo však možné žádat i souhlas obou *pateres familias*. Za souhlas bylo považováno i mlčení dcery *patera familias*, jejím souhlasem však nešel nahradit chybějící souhlas *patera familias*. Pro manželství, jež nebylo spojeno s manželskou mocí, se uplatňovalo pravidlo, že „Manželství nezakládá soulož, ale souhlas“, tedy zejména v případě tzv. *deductio in domum mariti*, kdy se žena za přítomnosti sedmi svědků uváděla do domu svého manžela.

³ Tamtéž

⁴ Příbuzenství agnátské = umělé či právní příbuzenství blíže viz. KINCL, Jaromír. URFUS, Valentin. SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha : C . H. Beck, 1995. s. 73-74.

V Římě byl znám i konkubinát, kdy spolu trvale pohlavně žili svobodné osoby, cílem konkubinátu bylo získat souložnici, nikoli manželku. Jde o spojení „libidinis causa, non liberorum quaesundorum“ (spojení kvůli chťiči, ne kvůli plození dětí). Jde o poměr faktický, využívaný zejména lidmi, kterým v manželství bránila některá ze zákonných překážek. Za křesťanských císařů se konkubinát stává monogamním, a proto soužití v něm vylučuje manželství a naopak.

Faktickým vztahem, závislým na vůli majitele otroků, je i contubernium, kdy žil otrok s otrokyní, nebo osoba svobodná s osobou nesvobodnou.⁵

V raném středověku v Evropě existovala monogamie i polygamie. V této době si muži opatrovali ženy únosem nebo jejich koupí, žena (předmět koupě) se uzavírání smlouvy neúčastnila. Vydáním manželky nad ní muž získával moc. Manželství vznikalo ve dvou krocích: nejprve dohodou mužských členů obou rodin a následně předáním nevěsty ženichovi v domě nevěstiných rodičů. Některé účinky manželství nastávaly až po vykonané manželské souloži (např. majetková práva), jiné vznikaly přímo ze smlouvy.

Křesťanství stírá rozdělení v postavení manželů a dětí a staví je na roveň manželství mezi osobami s ius conubii. Z překážek manželství vylučuje rozdíl stavu a přináší mravní kodex. Přetrvává zásada osobní podřízenosti ženy jako vůdčí myšlenky křesťanského rodinného práva. Až na výjimky (např. panovníci Francké říše) se s přijetím a postupným rozšiřováním křesťanství podařilo vytěsnit polygamii, stále však lze ve společnosti najít i konkubinát.⁶

Církev pro své potřeby postupně přejímala a upravovala jednotlivé instituty a normy římského práva (včetně zásady, že manželství vzniká souhlasem). Na Tridentském koncilu (1545-1563) upravila otázku manželství do konečné právní úpravy pro kanonické právo v kodexu Tridentium, který zastavil vývoj tohoto institutu na celá tři století. Základní principy církevního manželství jsou: svátostná povaha manželství, monogamie a nerozlučitelnost za života manželů. Církev při uzavírání manželství také striktně odděluje smluvní a svátostnou stránkou manželství.

⁵ KINCL, Jaromír. URFUS, Valentin. SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha : C . H. Beck, 1995. s. 132-138.

⁶ BOLOGNA, Jean Claude. *Svatby : Dějiny svatebních obřadů na Západě*. Praha : Volvox Globator, 1997. 19-21.

Církevní orgán uděloval snoubencům během bohoslužby požehnání (benedictio), které ale nebylo dlouho uznáváno jako podmínka platnosti. Manželství bez účasti církevních orgánů (matrimonium clandestinum, manželství tajné, ve skrytu) církev sice zakazovala, ale do Tridentského koncilu tolerovala. Později však snoubenci museli projevit souhlas před příslušným farářem (rozhodný byl domicil snoubenců) a nejméně dvěma svědky.

Od 12. století je uznáván pouze sňatek církevní, uzavíraný podle kanonického práva. Církev rovněž získává právo rozhodovat v soudnictví ve věcech manželských a má v rukou i zákonodárství v této oblasti a to až do 16. století, kdy do zákonodárství začal zasahovat stát. K uzavření manželství se vyžadovaly ohlášky, zasnoubení a manželská smlouva.

Křesťanský svazek je svazek na celý život, který zaniká pouze smrtí. Nerozlučitelnost manželství u nás zaváděla Břetislavova dekreta (1039). Zásady církevního práva byly uznány až ve 12. století. Přestože církev bránila rozluce manželství, povolila rozvod od stolu a od lože, kdy sice nezanikl svazek jako takový, ale manželé už neměli povinnost ke společnému životu (povinnost být si věrni jim však zůstala).⁷

Ve středověku se mění právní postavení ženy, někdejší moc manžela je vystřídána rolí manžela jako jejího ochránce, kdy muž zastupuje ženu před soudem a ručí za její delikty. Křesťanství nebralo rozdíl stavu jako překážku manželství, ale stavovská nerovnost hrála roli v případě sňatků šlechty. Morganatické sňatky („sňatky levou rukou“) byly platné, ale neměly plné právní účinky (tento pohled se udržel i na počátku 20. století, kdy se František Ferdinand d'Este, následník rakousko-uherského trůnu, musel vzdát následnictví pro své děti, když si vyvzdoroval manželství s méně urozenou hraběnkou Žofíí Chotkovou).⁸

Reformace v 16. století přináší v protestantských zemích možnost civilního sňatku. Podle Bolognese občanský sňatek „navazuje na původní tradici, dědictví římského práva a germánských zákonů, jež nechávaly laikům veškerou zákonodárnou a soudní moc ve věcech manželství“.⁹ Poprvé se objevuje v roce 1580 v Nizozemí, kdy si členové reformované církve mohli vybrat mezi církevním a civilním sňatkem. V roce 1653 umožňuje civilní sňatek Anglie, Skotsko a Irsko. Francie zavedla civilní sňatek ve dvou krocích – v roce 1787 pro nekatolíky a v Ústavě ze 3. září 1791 obligatorně pro všechny občany, církevní sňatek měl

⁷ EFFENGERGER, Karel. O svazku manželském (3. část). *Právní rádce*, 1994, č. 11, s. 51.

⁸ Tamtéž

⁹ BOLOGNE, Jean-Claude. *Svatby : Dějiny svatebních obřadů na Západě*. 1. vydání. Praha : Volvox Globator, 1997. s. 255.

pouze zavazovat svědomí snoubenců a neměl pro státní moc právní následky. Od roku 1804 pak musel občanský sňatek předcházet církevnímu obřadu. Španělsko přijalo občanský sňatek v roce 1870, jedinou formou uzavírání manželství byl jen 5 let. Německo přijalo občanský sňatek pro celou říši v roce 1875.¹⁰

V Rakousku vydala první předpisy týkající se manželství Marie Terezie, mezníkem se stal patent Josefa II. o manželství (1783), kdy císař vyhlásil nezávislost na církevní moci v oblasti zákonodárství v manželských záležitostech. Z úvodního článku vyplývá, že manželství je občanskou smlouvou a rozhodování o jeho vzniku a existenci náleží zákonu a státnímu soudu. Patent se vztahoval pouze na manželství katolická a evangelická, pro židy byl vydán zvláštní patent (1791). V roce 1784 se objevila myšlenka na zavedení obligatorního církevního sňatku, nebyla však uskutečněna. Ustanovení patentu se objevila v občanském zákoníku josefinském (1786) i v občanském zákoníku (1811), který u nás platil až do roku 1950. Všeobecný zákoník občanský (dále jen „ABGB“) pokládal za jedinou formu uzavírání manželství sňatek církevní. Konkordát mezi Rakouskem a Vatikánem (1855) vracel úpravu zpět do středověkého kanonického práva, říšský zákon č. 47/1868 ř.z. však vrátil stav před rokem 1855, rovněž zavedl občanský sňatek, pouze však „jako subsidiární pro případ, že by duchovní odepřel účast při sňatku z důvodu, jež občanské právo neuznávalo“¹¹, kdy byl pár oddán na okresním hejtmanství. Osoby bez vyznání mohly na základě zákona č. 51/1870 ř.z. uzavírat občanský sňatek obligatorně, na Slovensku se používal občanský sňatek od r. 1894.

Po první světové válce převzalo nově vzniklé Československo recepční normou předpisy platné v původním Rakousku-Uhersku, což vedlo k dualismu i v oblasti rodinného práva. Již během roku 1918 byl podán návrh, který reformoval manželské právo mimo jiné tím, že zaváděl civilní sňatek pro všechny. Z návrhu však byla přijata pouze část (z. č. 320/1919 Sb.), jež se týkala rozluky (ale ani ta neplatila na Slovensku). Z důvodu dvojkoľejnosti právní úpravy byla snaha vytvořit nový občanský zákoník, který by tento

¹⁰ EFFENBERGER, Karel. O svazku manželském (4. část). *Právní rádce*, 1994, č. 12, s. 52.

¹¹ VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo historie, současnost a perspektivy*. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. s. 66.

problém odstranil, návrh byl předložen v roce 1924, přijaty však byly jenom části, práci přerušil Mnichov a zcela zmařena byla snaha o kodifikaci 15. 3. 1939.¹²

Za Protektorátu byli občané rozřazeni do tří skupin a plně se na ně vztahovaly říšské zákony, např. vládní nařízení č. 85/1942 Sb., kterým se vydávají další předpisy o židech a židovských míšencích, které zakazovalo říšským občanům sňatky se židy, tyto sňatky byly stíženy neplatností. Porušení nařízení bylo přísně sankcionováno (trest žaláře na 1 rok až 15 let).

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, zavedl občanský sňatek jako obligatorní formu uzavření manželství, a to souhlasným prohlášením snoubenců před místním národním výborem. Zákon č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních, sice dával snoubencům možnost uzavřít manželství podle právního řádu, jehož je příslušníkem, nicméně zákon č. 59/1952 Sb., o uzavírání manželství s cizinci, stanovoval povinnost vyžádat si před sňatkem s cizincem souhlas ministra, popř. jím pověřeného orgánu, pokud by tento souhlas dán nebyl, manželství by nevzniklo a šlo by tedy o zdánlivé manželství. Tento zákon zrušil až zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZOR“), který v původním znění ponechal občanský sňatek jako obligatorní formu uzavření manželství. Manželství bylo založeno na souhlasném projevu vůle muže a ženy projeveným před národním výborem (pověřený orgán státu), na jiném místě, ale i před československým zastupitelským, popř. jiným zmocněným orgánem státu v cizině, nebo před orgánem cizího státu, pokud byl respektován československý právní řád. I tento právní předpis byl mnohokrát novelizován, např. novelou č. 234/1992 Sb. byla mimo jiné opětovně zavedena možnost sňatku církevního, korigován pak byl novelou z roku 1998.

Podle úpravy de lege ferenda má být rodinné právo opět zařazeno do nového občanského zákoníku, počítalo se se zavedením občanského sňatku jako obligatorní formy uzavření manželství, od záměru se ustoupilo.¹³

Dvě formy sňatku můžeme nalézt i na Slovensku, v Polsku, v Řecku, v Itálii a v zemích stojících na anglosaském systému práva, ne však pro všechny církve.¹⁴

¹² VESELÁ, Renata. *Vývoj rodinného práva do roku 1938*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1993. s. 10-12.

¹³ VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo historie, současnost a perspektivy*. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. s. 83-98.

¹⁴ RADVANOVA, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. Praha : C.H.Beck, 1999, s. 37.

2. Pojem manželství

2.1 Pojem manželství, jeho účel a funkce

Formalizované soužití muže a ženy, zvané manželství, můžeme objevit téměř v každé lidské společnosti, proto lze vysledovat společné znaky.

Prvním znakem je velmi blízký vzájemný vztah mezi manžely.

Uzavřením manželství vzniká manželům sexuální právo na partnera, protože v § 18 zákona ZOR je zakotvena povinnost manželů být si věrni, je toto právo v duchu zásady monogamie výlučné.¹⁵

Za účel manželství označujeme možnost směny věcí a služeb mezi manžely. V minulosti určovalo role manželů pohlaví, většina žen zůstávala po svatbě doma, aby pečovala o domácnost, manžela a potomky, muži potom byli ti, kdo rodinu ekonomicky zabezpečovali. Dnes většina žen zůstává doma jen v období mateřské, resp. rodičovské dovolené, i tento úkol občas přejímají muži. Nejčastěji přetrvává model, kdy oba manželé pracují, ale jen žena se zároveň stará i o domácnost.

Předpokládá se, že jde o svazek trvalý, a to i přesto, že někteří snoubenci už mají předešlou zkušenost s manželstvím.¹⁶

Jednou z nejčastěji uváděných definic manželství je definice R. F. Murphyho, který říká, že manželství je „*trvalý svazek mezi mužem (muži) a ženou (ženami), který partnerům dává vzájemné výhradní sexuální a ekonomické právo a uděluje společenskou totožnost dětem, které z tohoto svazku vzejdou.*“¹⁷

Právní definici manželství najdeme v § 1 ZOR: „*Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Dá se říci, že manželství je společenstvím osobním a majetkovým.*“ Z ní lze vyvodit pojmové znaky manželství:

Za prvé, k řádnému vzniku musí být manželství uzavřeno předepsaným způsobem před obecním úřadem pověřeným vést matriky (matriční úřad), nebo před orgánem

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo. 3., přepracované a doplněné vydání.* Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 50.

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie.* 1. vydání. Praha : SLON, 1999, s. 73 – 74.

registrované církve nebo náboženské společnosti (registraci provádí Ministerstvo kultury ČR podle z. č. 3/2002 Sb.). Snoubenci musí projevit svou vůli souhlasným prohlášením za součinnosti oddávajícího při slavnostním obřadu za přítomnosti dvou svědků.

Za druhé, jde o svazek muže a ženy. Od něj odlišujeme faktické soužití druha a družky (nesezdané soužití), a soužití dvou osob stejného pohlaví (registrované partnerství, upravené z. č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství (dále jen „ZRP“)).

Třetím znakem je zásada monogamie. Manželství lze uzavřít pouze s jedním mužem nebo jednou ženou. Porušení tohoto principu sankcionuje trestněprávní úprava jako přečin dvojího manželství (§ 194 TZ).

Čtvrtým znakem je rovnost ve vztahu mezi manžely. Tento princip je upraven čl. 3 LZPS, speciální úpravou je § 18 ZOR, který zakotvuje rovnost manželů v manželství.

Za páté, jde o svobodný, dobrovolně uzavřený svazek. Do manželství nelze nikoho nutit, není třeba ani souhlasu třetích osob či státních orgánů. Souhlas soudu je však nutný pro osoby, které ještě nedosáhly 18. roku, ale jsou starší 16 let, nebo pokud jde o osoby stížené duševní poruchou. Volba partnera je omezena pouze překážkami manželství, nikoli např. vírou či stavem. Právní nárok na uzavření manželství vzniká snoubencům při splnění zákonných podmínek.

Posledním pojmovým znakem je to, že manželství může vzniknout a zaniknout pouze předepsaným způsobem. Na vzniku manželství se podílí orgán státu či církve, pro zánik manželství je třeba rozhodnutí soudu.¹⁸

Funkce manželství byly vymezeny judikaturou, jde hlavně o funkci biologickou, výchovnou a ekonomickou.¹⁹

2.2 Sňatek a manželství jako právní instituty

V praxi často dochází ke směšování pojmů sňatek a manželství.

Manželství je právní stav. Jde o svazek muže a ženy, upravený právem, tedy o právní poměr mezi osobami různého pohlaví, jenž se zakládá způsobem stanoveným zákonem. Osoby stejného pohlaví uzavírají registrované partnerství. Výjimečným je tento právní poměr

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 51-53.

¹⁹ Viz. Příloha č. 2

především proto, že nás zajímá pohlaví subjektů (v jiných právních poměrech je pohlaví subjektů zcela irelevantní). Způsob vzniku a zániku manželství je upraven zákonem (byť jde o institut soukromoprávní, neuplatní se princip autonomie vůle). Protože o manželství hovoříme jako o životním poměru, jde ve vztahu manželů o víc než jen o práva a povinnosti. U manželství nelze najít předmět a účel je jiný než hospodářský. V manželství nemůže dojít ke změně v subjektech nebo v obsahu, protože práva a povinnosti upravuje ZOR, změny však lze dosáhnout v konkrétním poměru.

Sňatek je pouhým způsobem uzavření manželství, který zákon upravuje; jde vlastně o právní důvod vzniku manželství. Svou výjimečnou povahu mezi soukromoprávními právními důvody získal sňatek především tím, že právní úprava je až na výjimky kogentní, dispozitivní normy můžeme najít např. ve vztahu k formě sňatku. Na rozdíl od jiných soukromoprávních vztahů není pro změnu právních následků rozhodná vůle stran, ty nastávají v souladu s právní normou.²⁰

²⁰ RADVANOVÁ, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 1999, s. 14-15.

3. Předpoklady sňatku a manželství

3.1 Neplatnost manželství

Právní úprava stanovuje základní požadavky, aby manželství mohlo být uzavřeno bezvadně. Existuje-li nějaká překážka manželství, hovoříme o neplatnosti nebo neexistenci manželství. Zákon v § 11 – 17a ZOR taxativně vyjmenovává případy, kdy se jedná o neplatnost či neexistenci manželství. Překážky manželství jsou okolnosti, při kterých není možné naplnit účel manželství.²¹

Manželství je neplatné, pokud je zde jiné manželství, příbuzenský poměr, nedostatek věku, duševní choroba nebo je zde vada právního úkonu.

Manželství, které vzniklo i přes překážku manželství, je platné a má právní následky do doby, než je soudem prohlášeno za neplatné. Z § 17 odst. 1 ZOR vyplývá zásada, že manželství prohlášené za neplatné, se považuje za neuzavřené. Rozsudek má konstitutivní účinky a působí ex tunc. Osobní status „manželů“ se pak mění na ten, který osoby měly před uzavřením vadného manželství, jejich práva a povinnosti ke společnému dítěti a jejich majetkové poměry se pak řídí obdobně jako poměry rozvedených manželů. Neplatné manželství může v určitých případech konvalidovat, a to tehdy, dojde-li k odstranění překážky, která neplatnost způsobovala. Účinky konvalidace nastávají ex nunc.²²

Soud vysloví neplatnost manželství z důvodu, ke kterému je potřeba návrh některého manželů, jenž byl již podán, i po smrti druhého manžela. Podle § 107 odst. 2 OSŘ soud řízení zastaví, pokud před pravomocným skončením řízení o prohlášení manželství za neplatné jeden z manželů zemře, pokud ZOR neříká, že má řízení pokračovat. Pokud během řízení zemře navrhovatel, který měl potomky, soud řízení přeruší a vyčká, zda potomci zemřelého v zákonné lhůtě požádají, aby řízení pokračovalo, po uplynutí lhůty řízení zastaví.²³

²¹ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné* 3. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI, 2007, s. 41-42.

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 71-72

²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 78-79 a 81.

3.1.1. Porušení principu monogamie (*impedimentum ligaminis*)

Bigamie je případ, kdy došlo k uzavření dalšího manželství osobou, která již manželství uzavřela, a dřívější manželství stále trvá, nebo s osobou, která uzavřela registrované partnerství, a toto partnerství trvá. Ustanovení § 194 TZ umožňuje uložit trest odnětí svobody až na dva roky. Soud vysloví neplatnost i bez návrhu, a to i po zániku manželství.

V § 11 odst. 2 ZOR stanoví výjimku, kdy je možná konvalidace: manželství se může stát platným, jestliže dřívější manželství zaniklo, nebo bylo prohlášeno za neplatné, a to před výrokem o neplatnosti druhého manželství. Ani tato skutečnost však nic nemění na trestnosti spáchaného přečinu.²⁴

3.1.2 Příbuzenský poměr (*impedimentum consanguinitatis*)

Jde o nejstarší překážku manželství, založenou především na důvodech morálních a společenských. Za neplatné bude považováno manželství, uzavřené mezi předky a potomky nebo mezi sourozenci. Na roveň vlastním potomkům jsou postaveni potomci osvojení, pro které platí překážka manželství s osvojitelem i s biologickými rodiči. Manželství není povoleno mezi sourozenci plnorodými (děti společných rodičů) i polorodými (děti, které mají jednoho společného rodiče).

I v tomto případě může soud rozhodnout o neplatnosti i bez návrhu. Překážka nemůže odpadnout, teoreticky je možná konvalidace v případě osvojení I. typu, které může soud zrušit z důležitých důvodů na návrh osvojitele či osvojení.²⁵

3.1.3 Nedostatek věku (*impedimentum aetatis*)

Sňatečná způsobilost je přiznána fyzické osobě starší 18 let. Výjimečně lze na návrh povolit uzavření manželství osobě mladší 18 let a zároveň starší 16 let. Návrh podává sám nezletilý, k čemuž mu zákon přiznává plnou procesní způsobilost podle § 194 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“).

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 72-73 a 80.

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 73-74 a 80.

Pokud by podal návrh nezletilý mladší 16 let, pak by ho soud měl poučit podle ustanovení § 5 OSŘ a § 13 odst. 1 ZOR, aby vzal návrh zpět, pokud by tak neučinil, soud by návrh zamítl. Soud péče o nezletilé (v prvním stupni okresní soud), místně příslušný podle § 88 pís. c) OSŘ, by měl v řízení zjistit, zda jsou zde okolnosti k tomu, aby byl naplněn účel manželství, a je-li tu závažný důvod, povolit uzavření manželství nezletilému staršímu 16 let manželství. Přestože bylo v minulosti místo zkoumání možnosti naplnění účelu manželství většinou dostatečným důvodem těhotenství snoubenky, ani tehdejší judikatura se s tímto názorem neztotožňuje.²⁶ Zákonní zástupci jsou účastníky řízení, jejich stanovisko nemusí soud při svém rozhodování zohlednit.²⁷ V povolení k uzavření manželství soud přesně specifikuje druhého snoubence, protože povolení se vztahuje pouze k němu, nikoli ke třetí osobě. Na povolení není právní nárok.

Uzavřením manželství nabývá osoba starší 16 let zletilosti ve smyslu § 8 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“; toto ustanovení nerozlišuje mezi platným manželstvím a manželstvím, které lze prohlásit za neplatné), kterou neztrácí ani zánikem manželství, ani jeho prohlášením za neplatné. Pokud se však právní předpisy (typicky veřejnoprávní) zmiňují o věku 18 let, pak tato osoba oprávněna není, i když nabyla zletilosti.

Pokud nezletilý uzavře manželství bez tohoto povolení, jde o manželství vadné a soud je oprávněn vyslovit neplatnost takového manželství i bez návrhu. Podle § 15 odst. 1 ZOR nelze takové manželství prohlásit za neplatné, jestliže zaniklo.

Neplatné manželství konvaliduje, pokud dosud nezletilý manžel dovrší 18 let, nebo pokud manželka otěhotněla. Těhotenství manželky je však relevantní pouze tehdy, pokud otěhotněla až po uzavření manželství, čímž došlo k naplnění účelu manželství, pokud by otěhotněla před jeho uzavřením, nešlo by o důvod podle § 13 odst. 2 ZOR. V § 13 ZOR se hovoří o jednom nezletilém snoubenci, v praxi jsou však známy i případy, kdy oba snoubenci byli nezletilí.²⁸

²⁶ Viz. Příloha č. 3

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 41.

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 74-76 a 80.

3.1.4 Duševní porucha

Mezi důvody neplatnosti manželství zařazujeme duševní poruchu. Osoba zbavená způsobilostí k právním úkonům a osoba, která trpí duševní poruchou, jež by měla za následek zbavení způsobilosti k právním úkonům, nemůže uzavřít manželství vůbec.

Podle § 10 odst. 1 OZ může soud zbavit osobu způsobilosti k právním úkonům, jestliže trpí duševní poruchou, která není jen přechodná. Vzhledem k tomu, že tyto osoby nemohou uzavřít manželství vůbec, uzavření nelze povolit soudem. Pokud by přesto došlo k uzavření manželství, pak soud i bez návrhu vysloví jeho neplatnost. Konvalidace není možná.

Osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, nebo osoba, která trpí duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, může uzavřít manželství na základě povolení soudu, je-li její zdravotní stav slučitelný s účelem manželství. O omezení způsobilosti se podle § 10 odst. 2 OZ jedná tehdy, pokud trpí osoba duševní poruchou, která není jen přechodná, nebo je schopná činit jen některé právní úkony pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů, v takovém případě soud omezí její způsobilost k právním úkonům a zároveň určí rozsah tohoto omezení. Pokud bylo manželství uzavřeno bez povolení, soud vysloví neplatnost manželství pouze na návrh kteréhokoli z manželů. Zákon umožňuje konvalidaci, pokud se zdravotní stav manžela stal slučitelným s účelem manželství.²⁹

3.1.5 Vada právního úkonu

Posledním důvodem neplatnosti je vada právního úkonu. Rozeznáváme tři důvody vad: bezprávná výhrůžka, omyl, týkající se totožnosti snoubence či snoubenky, a omyl, týkající se povahy právního úkonu.

Při bezprávné výhrůžce (*vis compulsiva*) není vůle jednající osoby svobodná, není tedy naplněn jeden znak bezvadného právního úkonu.³⁰ Bezprávnou výhrůžkou může na snoubence působit druhý snoubenec, ale i třetí osoba. Nemusí však směřovat přímo proti snoubenci, postačí, když bude vyhrožováno újmou osobě blízké. Újma, kterou se hrozí, musí budít důvodné obavy. Není rozhodné, zda se vyhrožuje něčím, čím vyhrožující vůbec

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 76-78 a 80-81.

³⁰ Podle § 37 odst. 1 OZ je sankcionován neplatností právní úkon, který by nebyl učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně.

nesmí působit (např. hrozba vymyšleným trestným činem), nebo čím je oprávněn hrozit, ale tuto výhrůžku spojuje s nátlakem uzavřít manželství (např. hrozba trestným činem, který snoubenec spáchal, ale nebyl odhalen).

O omyl, týkající se totožnosti snoubence či snoubenky, se jedná v případě, kdy osoba, s níž je uzavíráno manželství, předložila cizí nebo padělaný doklad totožnosti. Manželství tak vzniká mezi snoubencem a osobou, která projevila svou vůli pod nepravým jménem.

Omyl, týkající se povahy právního úkonu, je typický především pro církevní sňatky, kdy jeden ze snoubenců není příslušníkem církve či náboženské obce, která církevní úkon provádí. U občanského sňatku uvádí M. Hrušáková příklad: „*kdy je manželství uzavíráno s cizincem neznalým českého jazyka, bez přítomnosti tlumočnicka, nebo snoubenec je neslyšící nebo němý a obřadu se neúčastní tlumočnick*“.³¹

Pro tyto případy je možné dovolat se neplatnosti na návrh kteréhokoliv z manželů v roční prekluzivní lhůtě, která počíná běžet od okamžiku, kdy se manžel o rozhodné skutečnosti dozvěděl.

3.2 Neexistence manželství

Kromě neplatnosti manželství rozeznává právní řád i institut neexistence manželství. O zdánlivém manželství (*matrimonium putativum, non matrimonium*) hovoříme tehdy, když nejsou splněny některé ze zákonem stanovených podmínek pro uzavření manželství. Takové manželství nemá žádné právní následky, soud proto může pouze deklaratorně rozhodnout, zda tu manželství je či není, a k rozhodnutí podle § 81 OSŘ není třeba návrh. Konvalidace není možná. § 17a ZOR obsahuje taxativní výčet důvodů, při nichž vzniká putativní manželství:

- a) jestliže byl některý ze snoubenců k prohlášení o uzavření manželství donucen fyzickým násilím,
- b) jestliže prohlášení o uzavření manželství učinila osoba mladší 16 let,
- c) jestliže uzavření manželství formou církevního sňatku nebylo učiněno před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou církví nebo náboženskou společností,

³¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 47.

- d) jestliže při uzavření manželství formou církevního sňatku snoubenci nepředložili oddávajícímu osvědčení vydané příslušným matričním úřadem, ne starší tří měsíců, o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství
- e) jestliže při uzavření manželství prostřednictvím zástupce nebyly splněny náležitosti kladené na udělení plné moci, tzn. kdy plná moc z hlediska obsahového neoznačovala přesně druhého snoubence, s nímž mělo být manželství uzavřeno, a z hlediska formálního nerespektovala požadavek písemné formy a úředního ověření podpisu.

Nauka přidává ještě, že manželství nevznikne, když ho „uzavřou“ dvě osoby téhož pohlaví, protože § 2 ZOR hovoří o muži a ženě, kteří se rozhodli uzavřít manželství (osoby téhož pohlaví uzavírají registrované partnerství ve smyslu § 1 odst. 1 ZRP).

Při donucení fyzickým násilím (*vis absoluta*) jde o nedostatek svobody vůle, který kromě ZOR a OZ vyžaduje i mezinárodní Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství (dále jen „Úmluva“).

Jde-li o mladšího 16 let, pak tato nezletilá osoba nemá ani procesní způsobilost k podání návrhu na povolení uzavřít manželství, její návrh by byl soudem zamítnut, pokud by ho dotčený po poučení soudu nevezal zpět.³²

³² HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 82-84.

4. Sňatečné prohlášení a jeho náležitosti

4.1 Sňatečná způsobilost

K uzavření manželství musí mít snoubenci sňatečnou způsobilost, tedy způsobilost učinit sňatečné prohlášení, resp. způsobilost k jeho učinění. K naplnění je třeba splnit pozitivní podmínku – věk a negativní podmínku – nepřítomnost vad ve volním projevu snoubence, zejména jeho psychickém stavu.³³

Aktivní podmínka je naplněna dosažením zletilosti. Manželství může uzavřít i osoba mladší 18 let ale zároveň starší 16 let, na základě povolení soudu.³⁴ Blíže viz. kapitola 3.1.3.

Negativní podmínku nesplňují osoby zbavené či omezené ve způsobilosti k právním úkonům, osoby, trpící duševní poruchou, která by mohla mít za následek zbavení nebo omezení ve způsobilosti k právním úkonům (tj. překážky manželství; soud však může podle § 194 OSŘ uzavření takového manželství povolit), a rovněž osoby, které jsou za daných okolností neschopné uzavřít manželství a to pro nezpůsobilost vyvolanou např. drogami, alkoholem nebo jinými jedy, atd. (přestože tuto situaci zákon výslovně neřeší).³⁵ Stejný názor zastávají i S. Radvanová a M. Zuklínová.³⁶ Naproti tomu M. Hrušáková se domnívá, že jde-li o duševní poruchu přechodnou (vyvolanou požitím alkoholu nebo drog), je jediným řešením odepření oddávajícího přijmout sňatečné prohlášení. Pokud by ho přijal, šlo by o manželství platné.³⁷ Pokud chápeme ZOR jako lex specialis k OZ, který se subsidiárně využije v případě, kdy zde není speciální úprava, pak se musím přiklonit k názoru M. Hrušákové, neboť zákon v § 15a ZOR přechodnou duševní poruchu neuvádí.

³³ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4. aktualizované a doplněné vydání*, Praha : ASPI, 2007. s. 27.

³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 41.

³⁵ KNAPPOVÁ, Marta a kol.. *Občanské právo hmotné 3. 4. aktualizované a doplněné vydání*, Praha : ASPI, 2007. s. 27.

³⁶ RADVANOVÁ, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. Praha : C.H.Beck, 1999. 18-19.

³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo. 3., přepracované a doplněné vydání*. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 77-78.

4.1.1 Právní úkon sňatečné prohlášení

§ 3 ZOR říká, že „*manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.*“

Souhlasné prohlášení můžeme chápat jako vzájemný slib snoubenců učiněný před třetí osobou, ale i jako obsahově shodné projevy vůle učiněné vůči třetí osobě. Záleží tedy na tom, zda chápeme projev snoubence o vstupu do manželství jako projev vůle určený druhému snoubenci nebo vůči oddávajícímu.³⁸

Souhlasné projevy jsou právní úkony, které směřují k právním následkům, které s nimi právní předpisy spojují (zde ZOR, popř. ustanovení OZ o právních úkonech, pokud speciální úprava chybí). Neuplatní se tak § 38 OZ, neboť speciální úpravu obsahuje § 14 ZOR.³⁹ Většina autorů chápe sňatečné prohlášení jako právní úkon rodinného práva, který má vlastní právní úpravu, a není proto možné na něj vztáhnout úpravu občanského zákoníku a to ani s ohledem na § 104 ZOR.⁴⁰

Opačný názor však zastávají S. Radvanová a M. Zuklínová, které uznávají, že jde o právní úkon rodinného práva, ale vzhledem k § 104 ZOR se domnívají, že je možné na něj aplikovat ustanovení občanského zákoníku o právních úkonech (tedy § 34 an. OZ ve spojení s § 104 ZOR), pokud ZOR neobsahuje zvláštní právní úpravu.⁴¹

Osobně se přikláním k názoru M. Hrušákové, pokud zákon sám vymezuje v § 15a ZOR případy, kdy manželství trpí vadami, není nutné aplikovat obecnou úpravu občanského zákoníku.

M. Hrušáková poukazuje na problém, že „*zákon o rodině nerozlišuje neplatný právní úkon a neplatné manželství (jako právní vztah), ale některé případy neplatnosti právního úkonu, kterým bylo manželství uzavřeno (tedy sňateční prohlášení), řeší současně jako neplatnost manželství. Některé případy řeší tím, že manželství vůbec nevznikne, a některé vady*

³⁸ RADVANOVÁ, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. Praha : C.H.Beck, 1999. 18-19.

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 9.

⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 55.

⁴¹ RADVANOVÁ, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. Praha : C.H.Beck, 1999. 19.

*právního úkonu nechává bez povšimnutí.*⁴² Zákon o rodině v současném znění taxativně stanovil případy neplatného manželství, v případě jiných vad právních úkonů (nenaplnují-li zároveň některý z případů manželství nicotného) půjde o manželství platné. M. Hrušáková to shrnuje slovy: „z neplatného právního úkonu může vzniknout platné manželství, a naopak neplatné manželství může vzniknout i z právního úkonu, který z hlediska občanského zákoníku by byl platný.“⁴³

Sňatečné prohlášení je právní úkon ve smyslu § 34 OZ. V nauce se stále vedou spory, zda se jedná o dva jednostranné právní úkony nebo o dvoustranný právní úkon. ABGB hovořil v § 44 o manželské smlouvě. To socialistická teorie rodinného práva striktně odmítla (čímž odmítla i subsidiaritu OZ a mezinárodních závazků), když sňatečné prohlášení brala jako projev vůči státnímu orgánu, který je přijímá. Později však byla schopna připustit, že jde o dvoustranný právní úkon *sui generis*. Současná právní úprava se k tomuto problému nevyjádřila, proto není tato otázka dosud zcela vyřešena.⁴⁴

Dnešní autoři se kloní k verzi, že jde o dvoustranný právní úkon, M. Knappová sňatečné prohlášení dokonce označuje za „*složený právní úkon, který má vlastní specifické rysy; které jsou dány statkovou povahou manželství*“.⁴⁵ Přesto jsou i tací, kteří stále setrvávají na názoru, že nejde o manželskou smlouvu, např. kolektiv M. Holuba v jeho komentáři.⁴⁶

Osobně zastávám názor, že jde o smlouvu mezi manžely, protože prohlášením jednoho snoubence ještě nevznikají právní následky uzavření manželství, ty nastupují až ve chvíli, kdy druhý snoubenec vyřkne své ANO. Podepsání sňatečného protokolu má pak pouze deklarativní účinky.

⁴² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 8.

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 29-30.

⁴⁵ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4.* aktualizované a doplněné vydání, Praha : ASPI, 2007. s. 26.

⁴⁶ HOLUB, Milan. NOVÁ, Hana. Zákon o rodině a předpisy související. 8. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde, 2007. s. 11.

4.1.2 Náležitosti sňatečného prohlášení

Náležitosti sňatečného prohlášení jsou: způsobilá osoba snoubence, prohlášení (souhlas, přivolení) učiněné snoubencem osobně, řádná (daná, skutečná, existentní), svobodná, vážná vůle a vůle prostá omylu, určitý a srozumitelný projev vůle, který je učiněný v určité formě.⁴⁷

Ohledně způsobilé osoby snoubence viz. podkapitola 4.1.

Povinnost snoubenců učinit sňatečné prohlášení osobně je dán § 3 ZOR, rovněž i čl. 1 odst. 1 Úmluvy. Výjimkou je možnost uzavřít sňatek v zastoupení podle § 9 ZOR, kdy vůli místo druhého snoubence projevuje zástupce (viz. kapitola 7.3).⁴⁸

Pokud je snoubenec k uzavření manželství donucen bezprávnou výhrůzkou (*vis compulsiva*) nebo násilím (*vis absoluta*), nelze hovořit o řádné, svobodné a vážné vůli, prosté omylu, ale o vůli vadné. Uzavřené manželství by pak bylo neplatné nebo dokonce zdánlivé. Není možné aplikovat § 49 OZ a odstoupit tak od smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek.⁴⁹

Vážná vůle není ani v případě simulace, ať už při hře, výuce nebo na divadle. O absolutně simulované vůli hovoříme, pokud snoubenci vstupují do manželství, aniž by chtěli vyvolat právní následky, které jsou s ním spojovány. Často jde o případy, kdy jeden ze snoubenců potřebuje získat trvalý pobyt na území ČR či české občanství pro sebe nebo pro své děti, tedy o fingoaná manželství (§ 77 z. č. 326/1999 Sb.). Tento společensky škodlivý jev se státy snaží eliminovat, možnosti řešení navrhuje P. Čížinský ve svém článku.⁵⁰ Prokázat, že jde o manželství fingoané, by však v praxi bylo obtížné.

Omyl ve vůli je právně relevantní pouze v těch okolnostech, které zákon předvídá, tedy omyl v právním úkonu (případy, kdy snoubenec neví, že uzavírá manželství) a omyl v osobě snoubence (uzavírá-li osoba manželství se snoubencem, který je jinou osobou, než za kterou se vydává) podle § 15a odst. 1 ZOR.⁵¹

M. Hrušáková poukazuje na nejasnou dikci § 3 odst. 1 ZOR, která požaduje svobodné a úplné souhlasné prohlášení. Podle ní se úplnost nevztahuje na jiná prohlášení, která

⁴⁷ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4. aktualizované a doplněné vydání*, Praha : ASPI, 2007. s. 27.

⁴⁸ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4. aktualizované a doplněné vydání*, Praha : ASPI, 2007. s. 28-29.

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 9.

⁵⁰ ČIŽINSKÝ, Pavel. *Fingoaná manželství a možnosti jejich potírání*. *Právo a rodina*, 2009, č. 2, s. 5-12.

⁵¹ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4. aktualizované a doplněné vydání*. Praha : ASPI, 2007. s. 28.

snoubenci činí před vstupem do manželství, protože zákon neuvádí, že je nutné, učinit je při sňatečném obřadu; je třeba ji však chápat ve smyslu nemožnosti aplikace § 40 a § 41a OZ, které upravují částečnou neplatnost právního úkonu a konverzi, simulaci a disimulaci právního úkonu.⁵²

Aby byl projev vůle srozumitelný a určitý, zabezpečuje během samotného obřadu přítomnost oddávajícího a matrikáře, popř. tlumočnicka. Tyto nedostatky však ZOR neřeší. Je-li některý ze snoubenců němý, nebo nerozumí česky, trvá matriční zákon na obligatorní přítomnosti tlumočnicka, jinak nelze učinit prohlášení o uzavření manželství.⁵³ Právní úprava vyžaduje ústní formu, tj. snoubenec musí ústně projevit svou vůli tím, že odpoví na otázku oddávajícího, zda vstupuje do manželství s druhým snoubencem.⁵⁴

4.1.3. Veřejnost a slavnostní způsob

Zákon klade snoubencům povinnost uzavřít manželství veřejně a slavnostním způsobem (§ 3 odst. 2 ZOR), nezmiňuje však ani demonstrativní výčet znaků, které by naplňovaly požadavek slavnostního způsobu. Tyto atributy uzavření manželství vyžaduje i Úmluva.

Veřejnost má být opakem tajných manželství. Požadavek je naplněn, pokud se obřad koná na místě veřejnosti přístupném, což jsou místa, kam mají přístup svatebčané (nejen osoby, které musí být nutně přítomny), ale i místo, kam není přístup zakázán, což není vyloučeno tehdy, pokud se obřadu smí zúčastnit pouze pozvaní. Podle M. Hrušákové „nelze spatřovat veřejnost prohlášení v tom, že je třeba uzavřít na místě veřejnosti přístupném, ač tomu tak zpravidla bývá“.⁵⁵

Slavnostní forma není v zákoně o rodině nijak specifikovaná, má podtrhnout důležitost obřadu v životě člověka. Instrukce Ministerstva vnitra č. 128/1955 Sbírkou instrukcí pro výkonné orgány národních výborů, uváděla, že slavnostní formě závisí na důstojném vystupování oddávajícího a matrikáře. Matrikář měl také za úkol zajistit, aby celý obřad proběhl důstojně a ve slavnostním duchu.

Tyto požadavky se mění v souvislosti s konkrétním párem a pojetím samotné svatby, jinak bude samozřejmě probíhat sňatek na radnici a jinak v kostele, jiné nároky budou mít na

⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 10.

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 12-13.

svatbu snoubenci, kteří by rádi uzavřeli manželství v duchu středověkých tradic, jiné budoucí prezidentský pár.

Vyvrcholením slavnostní formy je výměna snubních prstenů a první manželský polibek.⁵⁶

4.2 Svědci

Podle § 3 odst. 2 ZOR musí být sňatečnému prohlášení přítomni dva svědci. Jejich přítomnost během obřadu zakotvil Tridentický koncil v roce 1563.

Účast svědků vyžaduje i Úmluva v čl. 1 odst. 1, nevyjadřuje se však k počtu svědků, nicméně z formulace vyplývá, že jsou potřeba nejméně dva.

Právní úprava neklade na svědky žádné nároky. Vyhláška federálního ministerstva vnitra č. 22/1977 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, platná do 30. 6. 2001, v § 48 odst. 2 vyžadovala, aby svědci byli zletilí. Nový matriční zákon takové ustanovení nemá.⁵⁷ Vzhledem k tomu, že jde o svědky právního úkonu, měly by tyto osoby být absolutně způsobilé k právním úkonům, měly by rozumět jazyku, v němž se obřad koná, a rovněž by měly být gramotné, protože je třeba, aby podepsaly sňatečný protokol. Protože jde o svědky právního úkonu, měli by být přítomni osobně po celou dobu obřadu.⁵⁸ Příbuzenství není překážkou.

Svědci jsou zapisováni do knihy manželství. Náležitosti jsou uvedeny v § 20 odst. 1 pís. e) MZ: jméno, příjmení a rodné číslo, pokud jde o cizince, který rodné číslo nemá, je nutné uvést datum a místo narození.⁵⁹

Pokud by některý ze svědků nebyl zletilý a tento fakt by paní matrikářce unikl, nebo pokud by došlo k tomu, že by uzavření manželství nebyli přítomni žádní svědci, bylo by pravděpodobně manželství platné, protože zákon se na žádném místě nezmiňuje o tom, že by šlo o vadu.⁶⁰

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 13.

⁵⁸ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI, 2007, s. 34.

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 13.

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000, s. 32-33.

5. Předoddavkové řízení

5.1 Zasnoubení

Zasnoubení (*sponsalia pro futuro*) ZOR neupravuje. Jde o faktický stav, který není právně závazný.⁶¹ Naproti tomu ABGB zasnoubení za právní institut považoval.

Jde o vzájemnou dohodu (slib), že spolu muž a žena v budoucnu uzavřou manželství. Budoucností je myšlena společensky přiměřená doba. Zasnoubení je nezbytným předpokladem k uzavření manželství, neboť jsou to právě snoubenci, kdo se dostavuje na matriku, aby se podrobil předoddavkovému řízení.⁶²

ZOR rovněž neobsahuje ustanovení o odpovědnosti v případě, že k uzavření manželství nedojde. Lze však uvažovat o ochraně podle předpisů občanského práva. Podle § 630 OZ se může dárce domáhat vrácení daru, pokud obdarovaný svým chováním k němu nebo členům jeho rodiny hrubě porušuje dobré mravy (např. vrácení zasnubního prstenu). Další možností je náhrada škody podle § 424 OZ, který zakládá odpovědnost toho, kdo způsobil škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům, k takové odpovědnosti lze však přistoupit pouze tehdy, pokud jsou splněny obecné zákonné podmínky, které nemají svůj základ v odstoupení od zasnoubení. Jednání proti dobrým mravům je „*takové jednání, které sice neodporuje zákonu, ani zákon v užším smyslu neobchází, ale které poškozuj zájmy fyzických nebo právnických osob tím, co se mezi poctivými lidmi považuje za nepřípustné, kupř. z důvodu ovlivňování svobodného projevu vůle druhého účastníka právního vztahu a posléze i z důvodu nemorálního (nemravného) jednání*“.⁶³ Např. pokud jednoho ze snoubenců vedly k zasnoubení prokazatelně zjištěné důvody. Rakousko-uherská právní úprava obsahovala skutkovou podstatu svedení pod slibem manželství (§ 506 trestního zákona) nebo nárok na náhradu škodu, např. za ztrátu panenství podle § 1328 ABGB.⁶⁴

⁶¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Doplněk, 2006. s. 53.

⁶² Tamtéž

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 17.

⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 15-16.

5.2 Žádost o uzavření manželství a předepsané doklady

Předoddavkové řízení je zvláštní správní řízení, předcházející sňatečnému řízení. Úpravu můžeme najít v zákoně č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně souvisejících předpisů (matriční zákon, dále jen „MZ“) a v ZOR. Podle § 32 MZ je k předoddavkovému řízení příslušný matriční úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Před ním snoubenci vyplňují předepsaný tiskopis, prohlašují svou totožnost a dokládají ji stanovenými doklady. Zákon rozlišuje mezi státními občany ČR a cizinci.⁶⁵

Státní občan ČR k tiskopisu přiloží rodný list a občanský průkaz. Pokud jde o osobu, která občanský průkaz nemá, pak musí předložit doklad o státním občanství, výpis z údajů z informačního systému evidence obyvatel o místě trvalého pobytu, výpis z evidence obyvatel o osobním stavu. Jde-li o osobu, která chce uzavřít další manželství, pak musí prokázat, že předchozí manželství, popř. partnerství skončilo a to pravomocným rozsudkem o rozvodu předchozího manželství, pravomocným rozsudkem o zrušení partnerství nebo úmrtním listem zemřelého manžela (§ 33 odst. 1 MZ).

Pokud jde o občana ČR, který má trvalý pobyt v cizině, prohlásí tento svou totožnost a připojuje rodný list, doklad o státním občanství, výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a výpis z evidence obyvatel o osobním stavu nebo jim odpovídající doklady, pokud je cizí stát vydává. Výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a výpis z evidence obyvatel o osobním stavu, musí být vydány státem, na jehož území má český občan pobyt, pokud cizí stát takové doklady vydává (§ 34 MZ).

Cizinec připojuje doklad, kterým prokazuje svou totožnost, rodný list, doklad o státním občanství, doklad o právní způsobilosti uzavřít manželství (ne starší než 6 měsíců), potvrzení o osobním stavu a pobytu, pokud je cizím státem vydáno, potvrzení o tom, že v domovském státě bude manželství cizince uznáno, je-li uzavíráno zástupcem, a potvrzení o oprávněnosti pobytu na území ČR, které nesmí být starší 7 pracovních dnů a které vydává Policie ČR. Jde-li pak o osobu, která chce uzavřít další manželství, musí zánik předchozího manželství dokázat úmrtním listem druhého manžela nebo pravomocným rozsudkem o rozvodu manželství. Matriční zákon však stanovuje výjimky z potvrzení o oprávněnosti pobytu

⁶⁵ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4. aktualizované a doplněné vydání*. Praha : ASPI, 2007. s. 30-31.

na území ČR pro občany Evropské unie, občany jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru, a jejich rodinné příslušníky (§ 35 odst. 1 MZ).

Nezletilec starší 16 let, osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, a osoba, která je stížena duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, doloží rozsudek soudu o povolení uzavřít manželství. Bez něj nelze uzavřít manželství.

Při uzavírání manželství před zastupitelským úřadem ČR v cizině předkládá snoubenec, který je občanem, nebo snoubenec, který je osobou bez státního občanství, jíž byl povolen trvalý pobyt na území ČR podle zvláštních právních předpisů (z. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR), také vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství (§ 36 MZ).

Při uzavírání manželství zástupcem musí snoubenci připojit ještě písemnou plnou moc s úředně ověřeným podpisem a obsahovými náležitostmi stanovenými zákonem (§ 9 ZOR).

V § 6 odst. 3 ZOR se říká, že předložení stanovených dokladů může matriční úřad prominout, je-li jejich opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou. Další výjimku pak zakládá § 7 odst. 1 ZOR, který nevyžaduje doklady v případě, že je život snoubence přímo ohrožen, pokud takové ohrožení existuje v době, kdy se manželství uzavírá.

5.3 Prohlášení snoubenců a jejich povinnosti

Součástí žádosti, kterou snoubenci vyplňují v předodдавkovém řízení, jsou i prohlášení, která jsou následně zopakována i během slavnostního obřadu tím, že je matrikářka přečte. Snoubenci činí další prohlášení: prohlášení snoubenců, že jim nejsou známy okolnosti, které by vylučovaly uzavření manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav, že zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotného zajištění rodiny po uzavření manželství a prohlášení o budoucím příjmení snoubenců a jejich dětí. Jednotlivá prohlášení (s výjimkou prohlášení o budoucím příjmení) nemají žádné právní následky, jejich případná neexistence nemá vliv na platnost, popř. existenci manželství. Dokonce je možné považovat manželství za platné, i přes neexistenci prohlášení, nenaplní-li zároveň snoubenci některou z překážek manželství.⁶⁶

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 21.

Institut ohlášek nahradilo prohlášení snoubenců o tom, že jim nejsou známy okolnosti, které by vylučovaly uzavření manželství. Ohlášky měly za úkol informovat o tom, že snoubenci hodlají vstoupit do manželství, a zároveň vyzývaly k tomu, aby osoby, které by věděly o překážce manželství, o této skutečnosti včas informovaly, aby nevzniklo neplatné manželství. Ohlášky byly zrušeny zákonem č. 265/1949 Sb. a ZOR toto pojetí převzal. Toto prohlášení nahrazuje předložení předepsaných dokumentů v případě, že život snoubence, který uzavírá manželství, je v ohrožení života. Po novele zákonem č. 91/1998 Sb., přímo neříká, co považujeme za „okolnosti vylučující uzavření manželství“, podle M. Knappové jde o „*okolnosti, které představují závady v osobách snoubenců, resp. v jejich vzájemných vztazích, neboli impedimenta, resp. záповědi*“.⁶⁷

Povinnost poznat svůj zdravotní stav, spolu s povinností vzájemně poznat své charakterové vlastnosti ukládá snoubencům ustanovení § 2 a § 6 odst. 1 ZOR. Uložením povinnosti poznat charakterové vlastnosti snoubence je snahou zákonodárce zabránit neuváženým manželstvím a zdůraznění jeho úlohy jako svazku na celý život. Takový závazek není možné vynutit, jde spíše o morální apel. Některé právní úpravy mají zavedenu tzv. deliberační lhůtu, která musí uplynout mezi podáním žádosti a uzavřením manželství, kdy je snoubencům dána možnost, aby uzavření manželství zvážili.⁶⁸

Naše právní úprava nevyžaduje před uzavřením manželství obligatorní lékařskou prohlídku, jak tomu je například v Bulharsku.⁶⁹ Opět bývá stanovena deliberační lhůta. Prohlídky nahrazujeme prohlášením snoubenců o tom, že jsou obeznámeni se zdravotním stavem druhého snoubence. I kdyby se prokázalo, že jeden ze snoubenců v prohlášení lhal, nemá tato skutečnost vliv na platnost manželství. Proto se zde objevily úvahy, zda nezavést lékařské prohlídky i u nás vzhledem k existenci pohlavně přenosných chorob a genetických poruch. Spory však nastaly o rozsah a právní následky, pokud by byla u některého ze snoubenců objevena některá z těchto chorob či poruch.⁷⁰ Osobně se domnívám, že by nemuselo jít o problém, kdyby byli snoubenci podrobeni rutinní prohlídce s odběrem krve, naplnila by se tím potřeba úmyslu zákonodárce a zároveň by se snoubenci ujistili o svém zdravotním stavu a vyhnuli by se tak prozření týkající se charakterových vlastností druhého.

⁶⁷ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 3. 4. aktualizované a doplněné vydání*, Praha : ASPI, 2007. s. 29.

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 6.

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 7.

⁷⁰ Tamtéž

Problém by mohl nastat tehdy, pokud by snoubenec lékaře omezil ve sdělování výsledků, pacient má totiž právo určit, kdo má být o jeho zdravotním stavu informován a v jakém rozsahu, čímž je „prolomena“ povinnost mlčenlivosti lékaře podle § 55 odst. 2 pís. d) zákona č. 20/1966 Sb. Pokud by i přesto lékař druhého snoubence informoval, mohl by se dopustit přečinu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 2 TZ a rovněž zásahu do osobních práv podle § 11 OZ. Je-li však základním kamenem manželství důvěra, pak by měly být takové obavy zcela liché. Jisté riziko by mohlo nastat i při stanovování právních následků, a to jak při nepodrobení se prohlídce, tak při uzavření manželství i přes nepříznivý zdravotní stav. Také by bylo nutné uvědomit si možný trestněprávní postih v situaci, kdy by při pohlavním styku jeden manžel druhého nakazil. O lékařských prohlídkách však neuvažovala ani novela zákonem č. 91/1998 Sb.⁷¹

Prohlášení, že snoubenci zvažili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotného zajištění rodiny po uzavření manželství, má rovněž prověřit zodpovědnost snoubenců k instituci manželství. Budoucí manželé mohou předmanželskou smlouvou modifikovat své budoucí majetkové poměry ustanoveními občanského zákoníku – obecnými ustanoveními týkající se smluv a § 143a OZ. Pro předmanželskou smlouvu je relevantní hlavně ustanovení § 143 odst. 3 OZ. Formou notářské zápisu (náležitosti stanovuje zákon č. 358/1992 Sb.) tak mohou snoubenci upravit majetkové poměry podle svých potřeb a přání pro dobu trvání manželství i pro případ jeho zániku. Lze ji uzavřít pouze před uzavřením manželství, jinak by šlo o smlouvu mezi manžely, která modifikuje rozsah společného jmění manželů (dále jen „SJM“). Způsobilost k jejímu uzavření dává zákon zletilým osobám bez duševní poruchy, jež by je činila k takovému právnímu úkonu nezpůsobilými. Způsobilost nezletilých k uzavření smlouvy je otázkou právní, kterou zkoumá notář (objektivně ve smyslu judikatury k ustanovení § 9 OZ). Pokud dospěje k závěru, že snoubenec není objektivně způsobilý, odmítne sepsat zápis podle § 55 notářského řádu. Osoby omezené ve způsobilosti mohou uzavřít předmanželskou smlouvu svým zákonným zástupcem, k takovému úkonu je však třeba schválení soudu, aby byl naplněn požadavek ochrany zastoupeného. Na základě speciální plné moci může uzavřít předmanželskou smlouvu za nezpůsobilého snoubence jeho zástupce.⁷²

⁷¹ HADERKA, Jiří. Oddavky, nulity a neexistence manželství od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. *Právní praxe*, 1998, č. 8, s. 475.

⁷² DVOŘÁK, Jan. *Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala?* *Právní praxe*, 1999, roč. 7, s. 431-438.

Snoubenci mohou modifikovat práva a povinnosti, upravená dispozitivními ustanoveními ZOR a OZ. Nelze regulovat práva a povinnosti osobní povahy (např. právo být si věrni) nebo vylučovat jejich rovnost (nelze po jednom z manželů chtít absolutní věrnost a jinému umožnit mimomanželský poměr). Nelze také vyloučit výživné mezi manžely. Nelze upravit vypořádání pro případ rozvodu manželství nebo zániku manželství smrtí jednoho z manželů (tzv. ujednání pro případ smrti), výchovu a výživu nezletilých dětí v případě rozvodu manželství, vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely a vypořádání společného bydlení pro případ rozvodu manželství. U práv majetkových přiznává snoubencům zákon možnost modifikace v předmětu, správě i okamžiku vzniku SJM. Nelze však založit režim odděleného majetku, pouze zúžit SJM na věci, které tvoří obvyklé vybavení domácnosti. Předmanželská smlouva je vnitřní ujednání mezi manžely, proto namítat vůči třetí osobě její existenci, umožňuje zákon pouze tehdy, je-li její obsah této osobě znám. Proto mohou manželé využít žalobu na zúžení SJM, která výše zmíněné riziko nepřináší.⁷³

Problémem je však především otázka bydlení, neboť OZ kogentně upravuje vznik nájmu bytu manžely a neumožňuje modifikaci. Protože však nájemní smlouva není jediným právním důvodem k bydlení, je možné do předmanželské smlouvy začlenit např. věcné břemeno, kterým bychom založili právní titul k bydlení i na dobu neurčitou. Pro úpravu budoucích poměrů manželů by však bylo nejlepší, aby budoucí úprava sjednotila právní důvod manželského a rodinného bydlení, o což se návrh nového OZ pokouší.⁷⁴

Předmanželská smlouva nabývá účinnosti uzavřením manželství a pozbývá jí ke dni zániku manželství. Zavazuje pouze snoubence a v souladu se zákonem může být během manželství měněna.⁷⁵

Neméně důležité je i prohlášení snoubenců o společném příjmení a příjmení budoucích dětí, viz. podkapitola 5.4.

⁷³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000. s. 19-23.

⁷⁴ Tamtéž

⁷⁵ Tamtéž

5.4 Příjmení manželů

Jméno a příjmení člověka slouží k individualizaci osob a právo na jméno je osobnostním právem. Nejdříve si lidé vystačili pouze s křestním jménem, později si lidé začali vypomáhat různými obměnami jmen, zhruba ve 14. – 16. století se objevuje tzv. příjímí, které se připojovalo za jméno a blíže tak označovalo jedince. Po třicetileté válce se z příjímí postupně stávají dědičná rodová příjmení a dochází rovněž ke vzniku matrik. První předpisy upravující důsledné používání rodových příjmení potom vznikají za dob Josefa II.⁷⁶

Současnou úpravu příjmení nalezneme v § 8 ZOR a v matričním zákoně. Zákon ukládá snoubencům se dohodnout na budoucím příjmení svém a svých dětí.

Tradičně přebírá žena po svatbě příjmení svého muže, např. Novák – Nováková, možné je to i opačně z Nováka bude Dvořák.

Snoubenci si mohou ponechat své původní příjmení – manžele Novák a Dvořáková.

Rovněž se některý ze snoubenců může rozhodnout, že si ponechá své původní příjmení (na druhém místě) a bude ho užívat spolu s příjmením společným – tedy pan Novák a paní Nováková Dvořáková, nebo pan Dvořák Novák a paní Dvořáková. Podle pokynů Ministerstva vnitra ČR se taková příjmení zapisují do matriky bez pomlčky, ta je přípustná, jde-li o příjmení vzniklá v minulosti, získané po předcích nebo sňatkem s potomkem takového příjmení. Spojník lze tolerovat v uměleckém či vědeckém životě, kdy si např. žena připojí před oficiální společné příjmení své dosavadní příjmení, nebo předchozí příjmení připojí k tomu společnému. Toto příjmení se však netoleruje v úředním či jiném oficiálním styku a nelze jej zapsat do matriky. Důvodová zpráva uvádí, že možnost užívání druhého příjmení je důkazem rovnoprávnosti a vyplývá z Úmluvy OSN o odstraňování diskriminace žen (1979), doporučení Rady Evropy i judikatury Evropského soudu pro lidská práva.⁷⁷

Složitější situace ovšem nastává, je-li jeden ze snoubenců osobou, která má zdvojené příjmení z předchozího manželství. Může samozřejmě převzít příjmení druhého snoubence – z paní Novákové Dvořákové pak bude paní Svobodová, nebo se pan Svoboda stane panem Novákem Dvořákem. Nebo by si každý ze snoubenců mohl ponechat své příjmení – pan Svoboda a paní Nováková Dvořáková. Pokud by paní Nováková Dvořáková (snoubenka)

⁷⁶ KNAPPOVÁ, Miroslava. *Příjmení v současné češtině : Jazyková příručka*. 1. vydání, Liberec : AZ KORT a.s., 1992. s. 3-9.

⁷⁷ HADERKA, Jiří. Oddavky, nulity a neexistence manželství od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. *Právní praxe*, 1998, č. 8, s. 471.

chtěla opět mít zdvojené příjmení a převzít přitom příjmení nového manžela, může se rozhodnout, které z příjmení ze svého jména vyloučí, varianty jsou: Svobodová Nováková či Svobodová Dvořáková. Podle M. Hrušákové však může nastat ještě alternativa, kdy manžel přebere zdvojené příjmení své ženy jako příjmení společné a zároveň si ponechá příjmení své (na druhém, resp. třetím místě), z pana Svobody bude pan Novák Dvořák Svoboda.⁷⁸ Ač je tato alternativa možná, domnívám se, že v praxi se příliš nevyskytuje.

Podle § 606 odst. 1 navrhovaného občanského zákoníku nebude už možné si vybrat v případě, že snoubenec bude mít z předchozího manželství zdvojené příjmení, které z těchto bude na druhém místě, tzn. že paní Svobodová Nováková bude moci být pouze Dvořáková Svobodová.

Podle § 8 odst. 2 ZOR: „*Ponechají-li si svá dosavadní příjmení (snoubenci), prohlásí, které z jejich příjmení bude příjmením společných dětí.*“ Děti v praxi nejčastěji dostávají příjmení po otci. Společné příjmení se vztahuje na všechny společné děti, a to i na společné děti, které se narodily před uzavřením manželství (§ 38 a § 39 ZOR). Pokud by se snoubenci nedohodli na příjmení společných dětí, určí příjmení soud.

Matriční zákon rovněž připouští změnu příjmení, jsou-li pro ni splněny podmínky. Na žádost fyzické osoby nebo jejího zákonného zástupce lze změnit příjmení, které je hanlivé nebo směšné, nebo pokud je pro to jiný vážný důvod. A to i po uzavření manželství, pokud oba manželé souhlasí. Zákon předpokládá změnu příjmení v případech, kdy manželé mají společné příjmení a změna je povolena jednomu z nich, pak se změna vztahuje i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí. Pokud mají manželé různá příjmení, pak lze povolit změnu příjmení pouze na příjmení jednoho z nich, který s touto změnou vyslovil souhlas. Třetí případ nastane tehdy, pokud manželé a rodiče dítěte mají různá příjmení a změnu příjmení vyžaduje ten z manželů, jehož příjmení nese nezletilý, vztahuje se změna i na nezletilého. Nelze zapomenout ani na situaci, kdy manželé mají společné příjmení a jeden z nich na druhém místě uvádí příjmení předchozí, pak je možná pouze změna společného příjmení.⁷⁹

⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Doplněk, 2006. s. 58.

⁷⁹ Ustanovení § 72-73 MZ

5.5 Matriky

Matriky jsou místem, kde je třeba učinit další prohlášení, které musí snoubenci vykonat před samotným uzavřením manželství. Vymezení pojmu najdeme v § 1 odst. 1 MZ, který uvádí, že jde o státní evidenci narození, uzavření manželství, vzniku registrovaného partnerství a úmrtí fyzických osob na území ČR a narození, uzavření manželství, vzniku partnerství, registrace partnerství a úmrtí, k nimž došlo v cizině, jde-li o státní občany ČR.

V současnosti vedou matriky čtyři knihy s různou délkou uložení: knihu narození (100 let), knihu manželství, knihu registrovaného partnerství a kniha úmrtí (všechny 75 let), po této době se ukládají do státních archivů.⁸⁰

Knihy manželství je upravena v § 20 MZ. Matrikář do ní zapisuje údaje, které ověří z předložených dokladů, a zápis provede na základě protokolu o manželství. Náležitostmi zápisu jsou:

- a) jména, příjmení, popř. rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodná čísla, osobní stav a státní občanství muže a ženy, kteří uzavřeli manželství,
- b) den, měsíc, rok a místo uzavření manželství,
- c) jména a příjmení, popř. rodná příjmení,
- d) den, měsíc, rok a místo narození rodičů manželů,
- e) dohoda manželů o příjmení a v případě, že si manželé ponechají dosavadní příjmení, i dohoda o příjmení dětí v mužském a ženském tvaru,
- f) jména, příjmení a rodná čísla svědků; jde-li o cizince, který nemá rodné číslo, datum a místo jeho narození,
- g) datum zápisu a podpis matrikáře.

Dnes se již nezaznamenává povolání, jak vyžadovala dřívější právní úprava.⁸¹

Funkci matričních úřadů vykonávají podle § 2 odst. 1 MZ obecní úřady, v hlavním městě Praze úřady městských částí, v územně členěných statutárních městech úřady městských obvodů nebo úřady městských částí a pro území vojenských újezdů újezdní úřady, které určí a jejich správní obvody vymezí Ministerstvo vnitra prováděcím právním předpisem; obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, v hlavním městě Praze a ve městech Brně, Ostravě a Plzni magistráty těchto měst a Ministerstvo vnitra ČR.

⁸⁰ KODRIKOVÁ, Zuzana. Matriky včera a dnes. *Právo a rodina*, č. 4, 2002, s. 3.

⁸¹ SCHELLE, Karel. VESELÁ, Renata. Matriky na území České republiky. *Právo a rodina*, č. 1, 2004, s. 13.

Existuje ještě zvláštní matrika, kterou vede Úřad městské části Brno – střed, jež má na starosti zápis údajů a ověřování dokladů ve vztahu k cizině – zapisuje se do ní narození, uzavření manželství a úmrtí našich občanů v cizině. Žádost o zápis do této matriky lze podat na zastupitelském úřadu ČR v zahraničí nebo na kterémkoli matričním úřadě v ČR.⁸² Charakter veřejné listiny si cizozemský doklad zachovává tehdy, pokud je úředně přeložen do českého jazyka a je opatřen ověřenými, předepsanými zákonem č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen „ZMPS“).

⁸² KODRIKOVÁ, Zuzana. Matriky včera a dnes. *Právo a rodina*, č. 4, 2002, s. 3.

6. Občanská forma sňatku

6.1 Orgán příslušný k provedení občanského sňatku

Od 16. století se začíná prosazovat občanská forma sňatku. Na našem území jde od nabytí účinnosti zákona č. 265/1949 Sb. o obligatorní formu sňatku, a to až do roku 1992.⁸³

V minulosti byly k přijetí sňatečného prohlášení příslušné národní výbory, současná právní úprava vymezuje orgán, který je k uzavření manželství příslušný, a vyjmenovává osoby, jež jsou tohoto úkonu schopné.⁸⁴

Věcně příslušným orgánem je obecní nebo městský úřad, popř. úřad městského obvodu nebo městské části, pověřený vedením matriky. Podle § 2 odst. 1 MZ jde o tyto úřady:

- a) obecní úřady, v hlavním městě Praze úřady městských částí, v územně členěných statutárních městech úřady městských obvodů nebo úřady městských částí a pro území vojenských újezdů újezdní úřady, které určí a jejich správní obvody vymezí Ministerstvo vnitra prováděcím právním předpisem,
- b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- c) krajské úřady, v hlavním městě Praze a ve městech Brně, Ostravě a Plzni magistráty těchto měst,
- d) Ministerstvo vnitra České republiky.⁸⁵

Matriční zákon zrušil obligatorní místní příslušnost a nahradil ji místní příslušností danou snoubencům na výběr. Místní příslušnost však zůstává zachována, pokud se snoubenci rozhodnou vstoupit do manželství před zástupcem obce nebo její části, které však nejsou matričním úřadem. Matriční obvody určuje příloha č. 1 k vyhlášce Ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.⁸⁶

⁸³ VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo historie, současnost a perspektivy*. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. s. 98.

⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 15..

⁸⁵ HOLUB, Milan. NOVÁ, Hana. *Zákon o rodině a předpisy související*. 8. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde, 2007. s.16

⁸⁶ Tamtéž

V § 4 ZOR rozlišuje dvě skupiny osob, oprávněné k přijetí sňatečného prohlášení, podle toho, zda je či není dána místní příslušnost pobytem snoubence ve správním obvodu obce.

V obcích, které jsou pověřeny vedením matrik, je oprávněn přijmout sňatečné prohlášení:

- a) starosta,
- b) místostarosta nebo
- c) pověřený člen zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem.⁸⁷

Starostou a místostarostou mohou být osoby uvedené v § 103 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení, dále jen „ZO“), tedy občané ČR, kteří jsou voleni do svých funkcí z řad zastupitelstva obce a jsou z výkonu své funkce odpovědni zastupitelstvu. Pokud by oddával člen zastupitelstva, který by pověření neměl, popř. bývalý člen zastupitelstva (pokud by neobhájil svůj mandát v komunálních volbách), pak manželství nevznikne, půjde o manželství zdánlivé ve smyslu § 17a ZOR.

Není-li obec pověřena vedením matrik, pak smí prohlášení snoubenců přijmout:

- a) starosta nebo
- b) místostarosta obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které nejsou matričním úřadem.⁸⁸

Snoubencům je rovněž dána možnost, učinit své sňatečné prohlášení před představiteli hlavního města Prahy a statutárních měst, tedy:

- a) primátorem hlavního města Prahy,
- b) náměstkem primátora hlavního města Prahy,
- c) primátorem statutárního města,
- d) náměstkem primátora statutárního města nebo
- e) pověřeným členem zastupitelstva statutárního města.⁸⁹

⁸⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 15.

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Tamtéž

Podle zákona o obcích je primátor dalším orgánem statutárního města. Funkci místostarosty pak ve statutárních městech zastává náměstek primátora. Rovněž hlavní město Praha má svého primátora podle zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Právní předpisy dávají starostovi (§ 108 odst. 1 ZO) právo, užívat při významných příležitostech a občanských obřadech závěsný odznak. Závěsný odznak má uprostřed velký státní znak a po obvodu odznaku je uveden název Česká republika. Stejně tak je umožněno primátorovi používat primátorské insignie (§ 108 odst. 3 ZO a § 76 odst. 1 zákona o hlavním městě Praze). Rada obce, popř. rada hlavního města Prahy má možnost stanovit případy, kdy může závěsný odznak použít i jiný člen zastupitelstva. Přítomnost závěsného odznaku nemá vliv na platnost či dokonce existenci manželství.

Nutná je obligatorní účast matrikáře, resp. matrikářky.⁹⁰ Pojem vysvětluje § 9 MZ, jde o občana, zaměstnance obce, v hlavním městě Praze zaměstnance městské části, která má působnost matričního úřadu, který prokázal odborné znalosti zkouškou u úřadu s rozšířenou působností nebo krajského úřadu, popř. zkouškou zvláštní odborné způsobilosti na úseku matrik a státního občanství podle zvláštního zákona (§ 21 zákona č. 312/2002 Sb.). Pokud by matrikářka nebyla obřadu přítomna, pak manželství nelze uzavřít a šlo by s ohledem na § 17a ZOR o manželství zdánlivé.⁹¹

Zákon umožňuje výjimku, pokud je život snoubence ohrožen. Pak je možné uzavřít manželství na jakémkoli obecním úřadě, a to i tehdy, pokud tento úřad není matričním úřadem a žádný ze snoubenců nemá v jeho správním obvodu trvalé bydliště.⁹²

Podle § 104a ZOR vystupuje oddávající orgán nikoli jako orgán samosprávy, ale jako orgán státní správy. Přijetí sňatečného prohlášení je tedy výkonem přenesené působnosti.⁹³

⁹⁰ KNAPPOVÁ, Marta. *Občanské právo hmotné* 3. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI, 2007. s. 32.

⁹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy* Praha : Computer Press, 2000. s. 40 .

⁹² KNAPPOVÁ, Marta. *Občanské právo hmotné* 3. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI, 2007. s. 35.

⁹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. s. 64.

6.1.1. Problematika ustanovení § 104b

Zákonem č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, došlo ke změně znění § 4 ZOR a vložení přechodného ustanovení § 104b.⁹⁴

V původním znění totiž § 4 odst. 1 ZOR umožňoval uzavřít manželství před starostou (primátorem) nebo pověřeným členem obecního (městského) zastupitelstva matričního úřadu, v jehož obvodu má jeden z nich trvalý pobyt, a to za přítomnosti matrikáře. V důsledku komunálních voleb tak nastala situace, kdy funkcionáři uvedení v § 4 ZOR, tedy pověřeni členové obecního zastupitelstva, přijímali prohlášení o uzavření manželství, i přestože jejich mandát dnem voleb zanikl podle § 55 odst. 2 pís. d) zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů.⁹⁵ Vznikla tak právní nejistota o právní existenci takových sňatků, neboť byly uzavřeny před neoprávněnou osobou. Tato manželství byla sice zapsána do matriky, ale nemohla právně existovat kvůli svému rozporu se zákonem.⁹⁶

Zákonodárce reagoval na nastalou situaci přijetím ustanovení § 104b ZOR, který říká, že *„pokud snoubenci v době od 1. srpna 1998 do 31. prosince 2002 učinili prohlášení o uzavření manželství před funkcionářem obce, který k tomu nebyl podle § 4 odst. 1 oprávněn, manželství na základě takového prohlášení vzniklo, jestliže byly splněny ostatní zákonné podmínky pro vznik manželství a jestliže soud nerozhodl jinak. To však platí pouze v případě, že snoubenci byli se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že spolu uzavřeli manželství.“*

Z nešťastně zvolené dikce lze dovodit, že záměrem bylo přijmout ustanovení, které by upravovalo tzv. pravou retroaktivitu zákona. Byla zde snaha, aby manželství byla platná od uzavření, tedy ex tunc, naplňují-li zároveň dvě podmínky.⁹⁷

Zprvč § 104b ZOR říká, že musí být splněny ostatní zákonné podmínky pro vznik manželství. Pokud tyto podmínky naplněny nebyly (např. jeden ze snoubenců byl mladší 16

⁹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. s. 84.

⁹⁵ Komunální volby v ČR probíhají podle § 3 odst. 2 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, v pátek (od 14:00 do 22:00) a v sobotu (od 8:00 do 14:00), jedná se tedy zejména o sňatky uzavřené v sobotu.

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. s. 84.

⁹⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. s. 85-86.

let), toto ustanovení se na takové manželství neužije. V případě neplatného manželství, manželství vznikne a působí právní následky, dokud není konstitutivním rozhodnutím soudu prohlášeno za neplatné. Pokud tedy na základě § 104b ZOR vznikne manželství, které však je neplatné pro některou z vad uvedených v § 11 až § 15a ZOR, tak i o těchto manželstvích hovoříme jako o platných, dokud nejsou rozhodnutím soudu prohlášena za neplatná. Takové řešení je přijatelné hlavně proto, že zákon dává možnost konvalidace vad a stanovuje roční prekluzivní lhůtu k podání návrhu (§ 15a vada právního úkonu), jiný výklad by zkracoval práva manželů, kteří nevěděli, že došlo k pochybení ze strany státních orgánů.⁹⁸

Druhou podmínkou je, že soud nerozhodl jinak, tedy nevyslovil, že tu manželství není, k čemuž je oprávněn i bez návrhu. Na tato manželství pak nelze § 104b aplikovat.⁹⁹

Do souvislosti s § 104b ZOR je však dáván i s § 17a ZOR a zdánlivým manželstvím. I když je takové manželství zapsáno v matriční knize a manželům byl vydán oddací list, nemají tyto skutečnosti na existenci manželství vliv, protože jde pouze o evidenční zápis. Pokud manželé podají žalobu na určení, zda tu manželství je či není, lze konstatovat, že rozsudek soudu má pouze deklaratorní charakter. Problém nastává především tehdy, pokud jeden z „manželů“, který si uvědomí, že uzavřel zdánlivé manželství, uzavře manželství nové s třetí osobou. I když z laického pohledu situace zavání bigamií, je nutné si uvědomit, že dřívější „manželství“ nemělo žádné právní důsledky a vlastně vůbec nevzniklo. A to ani v případě, že bychom se je pokoušeli opřít o § 104b ZOR, třebaže pro tento závěr nelze najít oporu v zákoně.¹⁰⁰

Velký důraz klade zákonodárce na dobrou víru snoubenců. Snoubenci proto museli být se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že spolu uzavřeli manželství. Zákon však neříká, ke kterému okamžiku musí být snoubenci v dobré víře. V úvahu totiž připadají okamžiky dva – okamžik uzavření manželství a okamžik, kdy se snoubenci, resp. manželé dozvěděli, že oddávající neměl potřebné pověření. Vzhledem k tomu, že není možné, aby si snoubenci zjišťovali a ověřovali, zda oddávající příslušné pověření má, lze učinit závěr, že

⁹⁸ Tamtéž

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 502.

¹⁰⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. s. 85-86.

dobrou víru musí mít snoubenci v okamžiku uzavření manželství. M. Hrušáková poslední větu tohoto ustanovení proto považuje za zbytečnou a matoucí.¹⁰¹

Navíc ustanovení mluví o funkcionáři obce, což osoba oddávajícího nemohla splňovat v důsledku toho, že jeho mandát skončil dnem voleb.

Případů, kdy došlo k uzavření manželství před neoprávněným funkcionářem obce, nebylo málo. Vzhledem k tomu, že jde o výkon přenesené působnosti, můžeme říci, že jde o pochybení státu, resp. jeho orgánů, které nepostupovaly v souladu se zákonem. Pro tyto případy existuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Lze proto uvažovat o tom, že by se manželé mohli dovolávat náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem, její vyčíslení by však zřejmě bylo velice obtížné.¹⁰²

6.2 Místo uzavření manželství

Místo uzavření manželství je upraveno v § 4 odst. 4 ZOR. Jde o místo, určené matričním úřadem pro konání slavnostních obřadů, ale i kterékoli vhodné místo, pokud ho matriční úřad schválí.¹⁰³

Nejčastěji to je obřadní síň, která se nachází v budově obecního úřadu, nebo místnost v jiné budově, jež je obecním úřadem k takovým akcím využívána, např. sál muzea.

Zákon přímo neříká, co je „jiným vhodným místem“, bude záležet na správním uvážení matričního úřadu. K povolení je nutné předložit řádně odůvodněnou žádost. Zákon nezakládá právní nárok na to, aby sňatek na snoubenci vybraném místě byl povolen. Důležité jsou např. vzdálenost, dostupnost a důstojnost místa, na kterém chtějí snoubenci manželství uzavřít. Bez povolení nebude možné manželství na tomto místě uzavřít.¹⁰⁴

Snoubenci mohou při splnění podmínek uzavřít manželství např. formou zahradní slavnosti v parku či na zámku. Je možné uzavřít manželství v kostele, při zachování přijetí sňatečného prohlášení orgánem státu, nikoli představitelem příslušné náboženské obce. Tuto možnost využijí snoubenci, z nichž jeden nesplňuje podmínky církve pro uzavření církevního

¹⁰¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006 s. 87.

¹⁰² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 503.

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 17.

¹⁰⁴ KNAPPOVÁ, Marta. *Občanské právo hmotné* 3. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI, 2007. s. 32.

sňatku (např. není pokřtěn), ale přesto chtějí zachovat určitý duchovní význam obřadu. Vyloučeno není ani uzavření manželství na místech, která mají v současné společnosti naprosto jinou funkci, např. nemocnice nebo dokonce věznice.¹⁰⁵

Atraktivními jsou i sňatky např. v balónu, při seskoku padákem či pod vodou. Je však těžké najít oddávajícího a matrikářku, kteří by měli požadovaný výcvik, aby se obřad mohl uskutečnit třeba pod vodou.¹⁰⁶ V Liberci v přehradě Harcov se dne 4. září 2009 po úvodním ceremoniálu, který proběhl na suchu, oddávající, matrikářka, snoubenci a tři svědci potopili do přehrady, kde si snoubenci vyměnili své sňatečné prohlášení. Polemizovat se dá o zachování důstojnosti obřadu, když nevěsta měla na jedné z tabulek napsáno: „Zdržuji se hlasování.“¹⁰⁷

6.3 Poplatky spojené s uzavřením manželství

V určitých případech naše právní úprava předpisuje poplatky za uzavření manželství. Správní poplatek se nevyměřuje v případě, že snoubenci uzavírají sňatek podle § 4 odst. 1 a 2 ZOR, tedy před obecním (městským) úřadem, který je zároveň úřadem matričním, a před obecním úřadem, který sice není pověřený vedením matrik, ale jeden ze snoubenců má ve správním obvodě obce své trvalé bydliště.

Poplatky se vyměřují podle sazebníku přílohy zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, konkrétně uzavírání manželství je upraveno v části I., položce 12. Od placení poplatků pod písmeny c) a d) jsou osvobozeny osoby těžce zdravotně postižené.

Rozhodnou-li se uzavřít manželství snoubenci, kteří mají trvalý pobyt na území ČR (pokud nenaplní některý z dalších bodů), nestanoví jim právní úprava žádný poplatek za uzavření manželství.¹⁰⁸

Jiná situace však bude, pokud některý ze snoubenců nemá trvalý pobyt na území ČR. Pokud ani jeden ze snoubenců nemá trvalý pobyt na území ČR, zaplatí správní poplatek

¹⁰⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s.17.

¹⁰⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 41.

¹⁰⁷ BERKA, Ivan. *Svatba potápěčů. „Ano“ si řekli v neoprenu pod vodou* [online]. tn.cz, 4. září 2009 [cit. 20. listopadu 2010]. Dostupné na <<http://tn.nova.cz/zpravy/regionalni/podvodnicka-svatba-ano-si-rekli-v-neoprenu-pod-vodou.html>>.

¹⁰⁸ Milan HOLUB, Milan NOVÁ, Hana. *Zákon o rodině a předpisy související*. 8. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde, 2007. s.16-17.

ve výši 3 000,- Kč. Pokud trvalý pobyt na území ČR nemá pouze jeden ze snoubenců, pak správní poplatek činí 2 000,- Kč (část I., položka 12 pís. a) a b) sazebníku). Relevantní je trvalý pobyt, nikoli občanství.

Pokud budou snoubenci chtít uzavřít manželství mimo stanovenou dobu nebo mimo úředně určenou místnost, zaplatí 1 000,- Kč (část I., položka 12 pís. c) sazebníku). Pokud by snoubenci chtěli využít obou možností (např. v zámecké zahradě o půlnoci), tak se poplatek nezdvoujnásobuje.

Pokud se snoubenci rozhodnou vstoupit do manželství před jiným než příslušným matričním úřadem, zaplatí 1 000,- Kč (část I., položka 12 pís. d) sazebníku). Pokud by snoubenci zároveň chtěli uzavřít manželství mimo stanovenou dobu, výše poplatku se nezdvoujnásobuje. Zákonem sice byla zrušena místní příslušnost matričních úřadů, ale nebyl zrušen poplatek, pokud si snoubenci vyberou jiný, než příslušný matriční úřad. Je třeba upozornit na to, že i předodдавkové řízení musí proběhnout na matrice, v místě, kde snoubenci chtějí uzavřít manželství.

Za vydání vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství v cizině nebo s cizincem (dále jen „vysvědčení“) zaplatí snoubenec 500,- Kč (část I., položka 12 pís. e) sazebníku).

6.4 Průběh občanského sňatku

Do 1. ledna 1965 postupoval oddávající s matrikářkou podle instrukce Ministerstva vnitra č. 128/1955 Sbírkou instrukcí pro výkonné orgány národních výborů. Přestože však byla tato instrukce zrušena a nebyla nahrazena, v praxi se podle ní často postupuje, konkrétně podle části III. Provádění sňatečného obřadu.¹⁰⁹

Nejprve, v rámci příprav obřadu, je matrikářka povinna informovat oddávajícího o osobách snoubenců. Na základě jejich informací, pak může být upraven svatební projev, aby co nejlépe vyhovoval snoubencům. Projev musí být pronesen plynule a nejlépe z paměti.¹¹⁰

¹⁰⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 42.

¹¹⁰ Tamtéž

Instrukce rovněž přikazovala styl projevu i vzhledu. Vystupování oddávajícího a matrikáře by tak mělo být bezvadné. Předepsán byl tmavší oblek. S tím, že důstojnost těchto osob je předpokladem k důstojnosti samotného obřadu.¹¹¹

Před samotným začátkem obřadu jsou svatebčané uvítáni (např. hudbou z místního rozhlasu) a shromáždí se v předsálí. Snoubenci jsou poučeni o průběhu obřadu, domluví se na hudebním doprovodu, fotografování či natáčení obřadu a odevzdají snubní prsteny. Poté musí matrikářka zkontrolovat údaje snoubenců a svědků z občanských průkazů a ukáže jim protokol o uzavření manželství. Ze svatebčanů se poté vytvoří svatební průvod a upozorní se, co se od nich předpokládá během jednotlivých částí obřadu. Průvod do obřadní síně za doprovodu hudby přivádí matrikářka. Nejčastěji jde v čele průvodu ženich se svou matkou, následovaný svědky, ostatními svatebčany, kteří se posadí na přistavené židle, a nakonec vchází nevěsta spolu se svým otcem. Páry se vymění před katedrou oddávajícího, nevěsta pak stojí po pravici ženicha a za nimi stojí jejich svědkové. Tehdy matrikářka upozorní oddávajícího, který je ve vedlejší místnosti, že obřad může začít.¹¹²

Oddávající zaujme po vstupu do obřadní síně své místo. Zákon mu umožňuje užít závěsného odznaku, ten bývá uložen ve schránce na stole. Rovněž ho smí užít i osoba od starosty, popř. primátora odlišná (viz. kapitola 6.1). Matrikářka představí oddávajícímu snoubence a seznámí ho s obsahem sňatečného prohlášení snoubenců. Tyto informace sděluje matrikář ze svého místa, tj. po levici oddávajícího pod podiem, kde vzpřímeně stojí až do skončení obřadu.¹¹³

Následuje projev oddávajícího, po kterém se oddávající ptá postupně obou snoubenců (nejprve muže, poté ženy), zda vstupuje dobrovolně do manželství s druhým snoubencem. Po zaznění dvojího ANO, prohlásí manželství za právoplatně uzavřené. Pokud jeden ze snoubenců řekne NE, měl oddávající několik vteřin vyčkat a poté se zeptat znovu. Dnes by nejspíš obřad ukončil. Pokud oba snoubenci souhlasí, vyzve je oddávající k výměně snubních prstenů, které jim podá matrikář. Nejprve navléká prsten ženich na nevěstin levý prsteníček a jeho příkladu pak následuje žena. O prvním manželském polibku se instrukce nezmiňovala. Na závěr se podepisuje sňatečný protokol – ten podepisuje ženich, následován nevěstou, která se nejprve podepíše svým novým jménem (pokud si neponechává své příjmení) a také

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 43.

¹¹³ Tamtéž

příjmením původním, nakonec se podepíší svědkové. Obřad končí gratulací oddávajícího a matrikářky.¹¹⁴

Snoubenci a svědkové podle instrukce stojí po celou dobu obřadu, svatebčané povstávají ve chvíli, kdy se oddávající snoubenců táže, zda spolu vstupují do manželství. Směrnice také určovala, že po tuto dobu a po dobu projevu oddávajícího nehraje hudba.¹¹⁵

Vzhledem k tomu, že po skončení obřadu gratulují novomanželům přítomní svatebčané, jejich odchod koriguje matrikářka. Většinou odcházejí v čele průvodu novomanželé.¹¹⁶

Instrukce rovněž říkala, jak se zachovat, pokud se dostavil do obřadní síně podnapilý svatebčan či snoubenec. Svatebčana směrnice nakazovala vykázat z obřadní síně. Pokud jde o snoubence, pak by oddávající odmítl obřad provést, nebo by jej odložil na později.¹¹⁷

6.5 Vztah občanského sňatku ke sňatku církevnímu

Novela zákonem č. 234/1992 Sb. zrovnoprávnila sňatek občanský a sňatek církevní, oba způsoby uzavření manželství vyvolávají stejné právní následky, jsou-li splněny podmínky pro jejich platný vznik.¹¹⁸

Zákon o rodině sám upravuje poměr obou forem v § 10. Pokud se snoubenci rozhodnou pro občanský sňatek, a manželství je platně uzavřeno a vyvolává právní následky (např. vznik SJM), pak jakýkoli další náboženský obřad (byť novomanželé patří do řad církve, která by jej prováděla) nemá žádné právní následky. Zákon nevylučuje možnost, aby si manželé po uzavření manželství na obecním úřadě nechali své manželství požehnat od faráře, nicméně takovému úkonu nepřiznávají žádné právní následky.¹¹⁹

Pokud se naopak snoubenci rozhodnou uzavřít sňatek církevní, zákon neumožňuje, aby byl následně uzavřen sňatek občanský. A to ani v případě, že půjde o manželství zdánlivé ve smyslu § 17a odst. 3 ZOR. V takovém případě by pak osoby, které se pokusily uzavřít sňatek církevní, a matriční úřad odmítl takový sňatek zapsat a soud by konstatoval, že zde manželství není, musely vybrat nový termín a znovu (tentokrát platně) uzavřít manželství.¹²⁰

¹¹⁴ Tamtéž

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 44.

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 34-35.

¹¹⁹ Tamtéž

¹²⁰ Tamtéž

7. Zvláštní způsoby uzavírání manželství

7.1 Manželství uzavíraná v cizině

Sňatky v cizině lze uzavřít před cizím pověřeným úřadem nebo před zastupitelským úřadem ČR v cizině.

Pokud se snoubenci rozhodnou uzavřít sňatek v cizině, řídí se podle § 20 odst. 1 ZMPS, forma uzavření manželství právem místa, kde se manželství uzavírá (zásada *locus regit actum*). Je nutné, aby snoubenci respektovali státem stanovené podmínky pro uzavření sňatku. Způsobilost k uzavření manželství je upravena kolizní normou v § 19 ZMPS, jejímž hraničním určovatelem je státní příslušnost osob, které uzavírají manželství, proto se způsobilost řídí právem státu, jehož je tato osoba příslušníkem. V případě občana ČR tak bude rozhodující právní úprava česká.¹²¹ Pokud by byla tato otázka upravena smlouvou o právní pomoci, měla by před zákonem přednost, jestliže by neodporovala českému veřejnému pořádku.¹²²

Manželství uzavřené v cizině u nás nelze uznat za platné, pokud by ČR aplikovala výhradu veřejného pořádku ve smyslu ustanovení § 36 ZMPS, tedy pokud se právní předpis cizího státu příčí zásadám společenského a státního zřízení ČR a jejího právního řádu. Typickým příkladem je uzavření manželství s občanem státu, který uznává mnohoženství (většina muslimských zemí), které náš právní řád neuznává, v ČR nebude takový sňatek uznán, byť v zemi, ve které byl uzavřen, je manželství považováno za platné. Šlo by o případ, tzv. *matrimonium claudicans* (kulhajícího manželství).¹²³

Ustanovení § 5 ZOR umožňuje českému občanovi uzavřít tzv. konzulární sňatek (sňatek před zastupitelským úřadem ČR v cizině), a to před vedoucím zastupitelského úřadu, popř. před jiným zmocněným pracovníkem, kteří jsou občany vysílajícího státu (občany ČR).¹²⁴

Nutno ovšem zdůraznit, že občan ČR, byť by měl zároveň občanství jiného státu, nemůže uzavřít manželství na zastupitelském úřadě cizího státu na našem území

¹²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006 s. 69.

¹²² MRÁZEK, Josef. *Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí. Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, s. 312.

¹²³ MRÁZEK, Josef. *Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí. Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, s. 309.

¹²⁴ MACHÁČKOVÁ, Lenka. *Uzavření manželství v cizině. Právo a rodina*. č. 1, 2005. s. 18-19.

a to s ohledem na ustanovení § 1 MZ a § 33 ZMPS, které tuto možnost vylučují. Také v tomto případě bychom hovořili o kulhajícím manželství.¹²⁵

Pro sňatek v zahraničí (bez ohledu na to, zda je uzavřeno manželství před cizím pověřeným úřadem nebo před zastupitelským úřadem ČR) je třeba, aby snoubenci předložili vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, o které se žádá na matričním úřadě, příslušném podle místa trvalého pobytu, nemá-li osoba trvalý pobyt na území ČR, pak v místě poslední trvalého pobytu před odchodem do zahraničí, nebo pokud osoba trvalý pobyt na území ČR neměla, byť zde žila, pak je adresátem Úřad městské části Praha I. Vydání vysvědčení je zpoplatněno částkou 500,- Kč.¹²⁶ Pro jeho vydání je nutné předložit tyto dokumenty:

- a) občanský průkaz, cestovní pas nebo povolení k pobytu pro cizince,
- b) rodný list,
- c) výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu,
- d) výpis z evidence obyvatel o osobním stavu,
- e) úřední doklad o bydlišti a o osobním stavu, vydaný orgánem cizího státu, zdržuje-li se žadatel trvale v cizině,
- f) pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelého manžela, popř. pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelého partnera,
- g) úřední doklad o správné podobě užívaného příjmení, není-li tato skutečnost patrna z předložených matričních dokladů (§ 33 MZ).

Platnost vysvědčení je 6 měsíců, doklad se vydává na úředním, vícejazyčném tiskopise, není však vyloučeno, že kromě předepsaných jazyků, bude stát, ve kterém chtějí snoubenci sňatek uzavřít, vyžadovat úřední překlad do jazyka dané země.¹²⁷ Pro státy, které se zavázaly v Haagské úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin (v ČR provedena sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 45/1999 Sb.), není nutné vysvědčení a rodný list (jako veřejné listiny) legalizovat, postačí, pokud je stát, jenž je vydal, opatří zvláštní doložkou – Apostille (Convention de La Haye du 5 octobre 1961). Jde o formální úkon, kterým se

¹²⁵ MRÁZEK, Josef. Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí. *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, s. 309.

¹²⁶ MACHÁČKOVÁ, Lenka. Uzavření manželství v cizině. *Právo a rodina*. č. 1, 2005, s. 17.

¹²⁷ MRÁZEK, Josef. Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí. *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, s. 313.

potvrzuje pravost podpisu a také oprávněnost osoby danou listinu podepsat, případně se ověřuje i pravost razítka. Pravost podpisu matrikářky obecního úřadu, potvrzuje dle § 28 MZ krajský úřad. Pravost podpisu matrikářky krajského úřadu, pak posoudí konzulární odbor Ministerstva zahraničních věcí ČR. Za každou ověřenou listinu zaplatí žadatel správní poplatek 100,- Kč. Takovou listinu není už nutné ověřovat na zastupitelském úřadu státu, ve kterém má být listina použita. Pokud jsou členské státy Haagské úmluvy zároveň státy, s nimiž je uzavřena dvoustranná dohoda, není potřeba žádné ověřování. Pro členské státy Rady Evropy pak platí Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky. Superlegalizace je vyžadována, pokud jde o státy, které nejsou signatáři zmíněných úmluv a ČR s nimi nemá uzavřenou dvoustrannou či vícestrannou smlouvu.¹²⁸

Oddací list manželům, kteří uzavřeli manželství v cizině, vystaví zvláštní matrika, na požádání buď přímo na zastupitelském úřadě ČR, nebo na kterémkoli matričním úřadě ČR.¹²⁹ K jeho vydání vyžaduje zvláštní matrika tyto doklady:

- a) úředně ověřený cizozemský oddací list, který je přeložen do českého jazyka (§ 52 ZMPS mu přiznává charakter a důkazní moc veřejné listiny),
- b) doklad o státním občanství České republiky osoby, které se zápis týká (dokazuje se občanským průkazem, cestovním pasem nebo osvědčením o státním občanství),
- c) doklady potřebné k ověření správnosti matričních skutečností, zapisovaných do matriční knihy, nelze-li je prokázat doklady uvedenými v písmenu a) nebo b) (§ 43 MZ).

Prominutí předložení těchto dokladů je možné, pokud by předložení bylo spojeno s těžko překonatelnou překážkou. Po provedení zápisu do matriční knihy, vydává zvláštní matrika český oddací list, který je podkladem pro vydání dalších osobních dokladů, o které je možné požádat na obecním úřadě, místně příslušném podle místa bydliště žadatele.¹³⁰

¹²⁸ MACHÁČKOVÁ, Lenka. Uzavření manželství v cizině. *Právo a rodina*. č. 1, 2005, s. 17-18.

¹²⁹ MRÁZEK, Josef. Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí. *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, s. 313.

¹³⁰ MRÁZEK, Josef. Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí. *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, s. 313.

7.2 Uzavírání manželství v případě ohrožení života

Je-li ohrožen život snoubence, zákon umožňuje zjednodušené předodдавkové řízení i zjednodušenou formu samotného uzavření manželství. Je také možné prominout snoubencům předložení dokumentů, které jsou v ostatních případech vyžadovány. Postačí, pokud místo nich snoubenci prohlásí, že jim nejsou známy žádné překážky, které by bránily uzavření manželství, přesto matriční zákon předpokládá, že předloží alespoň jeden platný úřední průkaz.

Snoubencům je umožněno učinit sňatečné prohlášení před obecním nebo městským úřadem, bez ohledu na to, zda je zároveň matričním, nebo zda má některý ze snoubenců ve správním obvodu daného úřadu trvalé bydliště. Podle § 41 MZ pak tento úřadu zasílá matričnímu úřadu příslušnému podle místa uzavření manželství do 3 pracovních dnů protokol o uzavření manželství. Náležitostmi protokolu jsou: jména a příjmení manželů, jejich rodná čísla, popř. datum a místo narození, platný úřední průkaz, kterým prokázali totožnost, a prohlášení, že jim nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly. Není nutná ani přítomnost svědků.¹³¹

Většinou půjde o případy, kdy bude manželství uzavřeno zároveň i na jiném vhodném místě. Např. pokud snoubenci učiní sňatečné prohlášení v nemocnici. Není však nutné, aby snoubenec zemřel ihned po vyřčení svého ANO, předpokládá se ale, že pokud by manželství bylo uzavíráno tak, jak je běžné, snoubenec by se obřadu nejspíš nedožil. Snoubenec musí být schopen svou vůli projevit, což vylučuje např. pacienty v komatu. Svědci jsou tak svědky nejen úkonu, ale i závažnosti snoubencova stavu.¹³²

V cizině umožňuje zákon přijmout (při ohrožení života) sňatečné prohlášení i osobám, které ho v jiných případech nemají. Jde o kapitána lodi plující pod vlajkou ČR, kapitána letadla registrovaného v ČR a velitele vojenské jednotky ČR v zahraničí, pokud je alespoň jeden snoubenec občanem ČR.¹³³

Kapitán lodi může přijmout prohlášení, pokud loď pluje pod českou vlajkou, tato povinnost vzniká tehdy, pokud je námořní plavidlo zapsáno do námořního rejstříku ČR nebo na základě rozhodnutí Úřadu o prozatímním povolení k plavbě pod státní vlajkou ČR (Ministerstvo dopravy ČR), jak stanoví § 4 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě. Podle

¹³¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 52-53

¹³² Tamtéž

¹³³ MACHÁČKOVÁ, Lenka. Uzavření manželství v cizině. *Právo a rodina*. č. 1, 2005, s. 19.

tohoto zákona (námořní obchodní loď a námořní jachta) plující pod státní vlajkou ČR platí právní řád ČR.¹³⁴ M. Hrušáková uvádí, že v současné době pravděpodobně žádná loď, splňující zákonné požadavky, není.¹³⁵

Kapitánovi letadla je oprávnění přiznáno, pokud je letadlo registrované v ČR a pokud je jeho provozovatelem fyzická osoba s trvalým pobytem nebo právnická osoba se sídlem v ČR, za předpokladu, že je letadlo evidováno v leteckém rejstříku Úřadu pro civilní letectví. Kapitán smí přijmout sňatečné prohlášení, pokud se letadlo nachází v zahraničí, nad naším územím by oprávnění neměl.¹³⁶

Posledním, kdo může přijímat sňateční prohlášení snoubenců v cizině, je velitel vojenské jednotky ČR, což se stalo aktuální hlavně po vstupu ČR do NATO (Severoatlantická aliance, dne 12. března 1999), kdy začaly být české kontingenty vysílány na zahraniční mise (v současné době působí naše jednotky v Afghánistánu). Zákon svěřuje tuto pravomoc pouze veliteli, není možné uzavřít manželství před jiným, byť nadřízeným důstojníkem.¹³⁷

Manželství uzavřená v cizině před těmito osobami spadají do působnosti zvláštní matriky. Zápis se provede na základě formuláře o uzavření manželství, který se sepisuje u zastupitelského úřadu ČR nebo jakéhokoli matričního úřadu. Podpis a totožnost manželů v zápise ověřuje matrikář. Zápis, společně s cizozemským oddacím listem a dokladem o státním občanství ČR, se předkládá na zvláštní matrice. V případě těchto manželství zasílají bezodkladně zvláštní matrice protokol o uzavření manželství osoby pověřené zákonem k přijetí sňatečného prohlášení, buď prostřednictvím zastupitelského úřadu či přímo, pokud se nachází v ČR. Protokol musí obsahovat alespoň minimální náležitosti: jména a příjmení manželů, jejich rodná čísla, popř. datum a místo narození, platný úřední průkaz, kterým prokázali totožnost, a prohlášení, že jim nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly.¹³⁸

¹³⁴ Tamtéž

¹³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 54.

¹³⁶ MACHÁČKOVÁ, Lenka. Uzavření manželství v cizině. *Právo a rodina*. č. 1, 2005, s. 19-20.

¹³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 54-55.

¹³⁸ MACHÁČKOVÁ, Lenka. Uzavření manželství v cizině. *Právo a rodina*. č. 1, 2005, s. 20.

7.3 Uzavírání manželství zástupcem

Uzavřít manželství povoluje zákon pouze snoubencům, proto je uzavírání manželství zástupcem výjimečné, pokud jsou pro to důležité důvody. Muž a žena tak neprohlašují vůli vstoupit do manželství s druhým snoubencem osobně a současně. Je proto nutné, aby snoubenci dostali k takovému kroku povolení.

Správní úřad, který je oprávněn takové povolení vydat, je krajský úřad nebo obecní úřad s rozšířenou působností, v hlavním městě Praze, Brně, Ostravě a Plzni jsou pak příslušné magistráty těchto měst. Místní příslušnost se určuje podle místa trvalého pobytu snoubence. Správní úřad na základě svého uvážení vydává rozhodnutí, proti kterému je možné podat odvolání a na jehož vydání není právní nárok. K vydání je třeba důležitých a závažných důvodů, ZOR však neuvádí ani jejich demonstrativní výčet. Praxe však povoluje uzavřít manželství v zastoupení, pokud je jeden ze snoubenců dlouhodobě v zahraničí, pro nemoc snoubence nebo v případě utajení jeho pobytu.¹³⁹

Je-li povolení vydáno, může snoubenec, který má být při právním úkonu zastoupen zástupcem, sepsat speciální plnou moc, jíž je zástupce oprávněn k zastoupení zmocnitele při činění sňatečného prohlášení. Písemná plná moc musí mít úředně ověřený podpis. V plné moci musí být přesně označen druhý snoubenec, s nímž chce zmocnitel uzavřít manželství. Důvodem je snaha o omezení, popř. vyloučení rizika omylu či zneužití tohoto institutu. Obsahové náležitosti plné moci jsou upraveny v § 9 odst. 3 ZOR:

- a) jméno, popř. jména, příjmení, popř. rodné příjmení, datum a místo narození, rodná čísla a místo trvalého pobytu snoubenců a zástupce,
- b) prohlášení o příjmení snoubenců a jejich společných dětí, v mužském a ženském tvaru,
- c) prohlášení, že zmocniteli nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly a že je mu znám zdravotní stav druhého snoubence a že zvážil úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

Pro vztahy mezi zmocněncem a zmocnitelem platí ustanovení OZ (§ 22 -§ 24, § 31 - § 33b OZ) jako lex generalis, s výjimkami, které upravuje ZOR jako lex specialis a kde je to logické s ohledem na povahu věci, na což odkazuje § 104 ZOR. Odvolání plné moci je

¹³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 33.

možné. Účinné je tehdy, pokud se o něm druhý snoubenec dozví předtím, než učiní sňatečné prohlášení. Zánik plné moci upravuje OZ, dojde k němu tehdy, pokud je proveden úkon, na který byla omezena, smrtí zmocněnce i zmocnitele, rovněž tehdy, pokud zemře druhý snoubenec.¹⁴⁰

Podle § 9 odst. 4 ZOR je zástupcem zletilá fyzická osoba, která není zbavena způsobilosti k právním úkonům, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena, a která je stejného pohlaví jako snoubenec, kterého zastupuje, což zákon vyžaduje kvůli zachování důstojnosti obřadu.¹⁴¹ S touto dikcí však nesouhlasí S. Radvanová a M. Zuklínová, které tvrdí, že tento požadavek je v rozporu s ustanoveními Listiny základních práv a svobod.¹⁴² Předpokládám, že mají na mysli ustanovení čl. 1 a čl. 3 odst. 1 LZPS. Právo uzavřít manželství je jistě jedním ze základních práv. Domnívám se, že tento požadavek je zcela na místě, uzavírá-li manželství muž a žena, nevidím důvod, proč by před oddávajícím neměli stanout muž a žena, byť je jeden z nich pouze zástupcem druhého snoubence. Nejen proto, aby případní přítomní svatebčané neupadali do rozpaků, proč před oddávajícím stojí dvě ženy nebo dva muži, když přišli na svatbu a ne oslavit registrované partnerství.

Je třeba zmínit, že na rozdíl od běžného uzavírání manželství, nebrání příbuzenství uzavření manželství zmocněncem, a to ani příbuzenství nejužšího možného druhu.¹⁴³

Lze konstatovat, že zákon předpokládá zastoupení pouze jednoho ze snoubenců.¹⁴⁴

Podle M. Hrušákové je nutné, aby zde byly dvě plné moci – první k doložení žádosti o uzavření manželství a druhá k samotnému učinění sňatečného prohlášení.

¹⁴⁰ Tamtéž

¹⁴¹ Tamtéž

¹⁴² RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. Praha : C.H.Beck, 1999, s. 25.

¹⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009, s. 34.

¹⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 56.

8. Úprava de lege ferenda

Návrh občanského zákoníku z roku 2005 v § 529 obsahoval zakotvení obligatorní formy občanského sňatku. Okamžitě se strhla debata zastánců i odpůrců návrhu. Zastánci argumentovali tím, že v Německu a Rakousku taková úprava funguje. V Rakousku dokonce mají snoubenci možnost postoupit církevní obřad před samotným uzavřením manželství, ovšem bez právních následků. Ale i tím, že manželství není možné uzavřít před všemi církvemi či náboženskými obcemi, ale pouze před těmi, které jsou registrovány u Ministerstva kultury ČR. Odpůrci kvitovali demokracií a tím, že možnost volby mezi církevní a civilní formou byla výdobytkem polistopadového vývoje (např. I. Telec či Z. Králíčková).^{145, 146}

Návrh občanského zákoníku z roku 2009 již neodnímá možnost volby, odpůrci tedy vyhráli. Osobně se domnívám, že tato varianta je přece jenom schůdnější. Žijeme přece v době, kdy je kladen velký důraz na lidská práva. Listina základních práv a svobod umožňuje svobodu vyznání, která jistě není popřena, pokud stát zakotví obligatorní občanský sňatek, ale pro věřící je svatba důležitým mezníkem jejich života a nedovedou si představit, že by nemohli oslavit svůj den před očima církve. Argumentovat tím, že věřících ubývá, je absurdní, protože je třeba dbát ústavně zaručených práv menšin. Podle rakouské právní úpravy by si mohli na svatbu zahrát i v kostele, ale stejně bychom je nutili k tomu, aby podstoupili civilní sňatek, pokud by chtěli, aby jejich soužití bylo legitimní a zákon s ním spojoval právní účinky manželství. Neodvažuji si ani domýšlet následky, které by takový krok mohl znamenat pro naše diplomatické styky s Vatikánem. Zvláště, když stále ještě nemáme se Svatým stolicem uzavřenu mezinárodní smlouvu (byť by šlo pouze o církev římskokatolickou).

Jistě bychom měli respektovat i svobodu volby jedince, pokud je k takovému rozhodnutí způsobilý. Co není zákonem zakázáno, je přece povoleno. Nevidím důvod, proč bychom ho měli omezovat a tuto volbu zakazovat.

¹⁴⁵ TELEC, Ivo. Kritika přípravy odnětí svobody volby občanského nebo církevního sňatku. In *Sborník příspěvků z konference k připravované rektifikaci občanského zákoníku z 30.11. - 1.12.2005*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2006. s. 123-130.

¹⁴⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Glosa k návrhu obligatorního civilního sňatku. In *Sborník příspěvků z konference k připravované rektifikaci občanského zákoníku z 30.11. - 1.12.2005*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2006. s. 71-72.

Namítat, že v ostatních státech taková úprava funguje, mi taky nepřipadá jako správný argument, v islámských zemích přece také funguje mnohoženství a sňatečná způsobilost se liší u žen a u mužů, a přesto se neuvažuje, že bychom se tím inspirovali při tvorbě nové právní úpravy. Švýcaři zvažují, že by zrušili zákaz sňatku mezi příbuznými, ale ani tudy se naše úprava vydat nechce.

Myslím si, že možnost volby svědčí o vyspělosti a liberálnosti státu. Navíc jsme už takovou úpravu měli, nelze tedy než konstatovat, že by šlo o krok vzad. Zvláště když zákonodárce přinesl fungující institut osvědčení, které snoubenci musí mít, aby mohli uzavřít manželství. Osobně bych tedy nechala možnost volby mezi občanským i církevním sňatkem tak, jak o něm uvažuje návrh občanského zákoníku z roku 2009 v § 596: *„Projevili-li snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem veřejné moci v přítomnosti matrikáře, jedná se o občanský sňatek. Projevili-li snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem církve nebo náboženské společnosti oprávněné k tomu na základě registrace podle jiného zákona, jedná se o církevní sňatek.“*¹⁴⁷ Podle současného návrhu se forma sňatku posunula do § 601.¹⁴⁸ Vždyť v roce 2010 (od ledna do září) bylo uzavřeno nejméně sňatků (pouze 38 999 sňatků) od dob sledování, tedy od roku 1918.¹⁴⁹ Proč tedy uzavírat cestu těm, kteří se rozhodnou, že do manželství vstoupí?!

¹⁴⁷ Návrh občanského zákoníku. Část první až čtvrtá. Návrh pracovní komise. [Hlavní zpracovatelé K. Eliáš a M. Zuklínová.] Praha : Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2009.

¹⁴⁸ Návrh zákona [online]. [cit. 20. prosince 2010]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Navrh%20obcanskeho%20zakoniku_ver_2010.pdf>.

¹⁴⁹ HALMUŠI, Adam. *Svatby v Česku neletí! Padl nelichotivý rekord.* [online]. tn.cz, 13. prosince 2010 [cit. 20. prosince 2010]. Dostupné na <<http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/svatby-v-cesku-neleti-padl-nelichotivy-rekord.html>>.

Závěr

Středověký církevní sňatek byl v Holandsku v 16. století nahrazen možností sňatku občanského, odkud se postupně rozšířil do zbytku světa. Naše právní úprava se pokouší sociální změny reflektovat a odrážet je v podobě práva, proto také nový občanský zákoník měl původně upravovat civilní sňatek jako obligatorní formu uzavírání manželství.

Manželství jako trvalý svazek muže a ženy se objevuje ve všech kulturách, proto lze vysledovat určité společné znaky bez ohledu na název.

Právní úprava se omezila na poměrně úzkou škálu překážek manželství, které postihují nejzávažnější překážky, které brání uzavření platného manželství. Rozlišujeme mezi manželstvím neplatným a nicotným.

Sňatečné prohlášení považují za smlouvu, neboť je to právě dvojí ANO, které pro snoubence vyvolá účinky uzavření manželství. Náležitosti sňatečného prohlášení jsou: způsobilá osoba snoubence, prohlášení učiněné snoubencem osobně, řádná, svobodná a vážná vůle, vůle prostá omylu a určitý a srozumitelný projev vůle.

Vyžadována je veřejnost a slavnostní forma. Požadavek veřejnosti je naplněn, pokud jde o místo veřejnosti přístupné, slavnostní forma se pak liší podle potřeb snoubenců a konkrétního obřadu. ZOR stanoví, že musí být přítomni dva svědci. Z logiky věci, pak vyplývá, že by měli být zletilí a měli mít plnou způsobilost k právním úkonům. Nevadí příbuzenský vztah. Zákon nesankcionuje neplatnost manželství, u jehož uzavírání svědkové chyběli.

V současnosti je zasnoubení faktický institut, s nímž právní úprava nespojuje právní následky. Prvním krokem předoddavkového řízení (nepočítáme-li zasnoubení) je podání žádosti o uzavření manželství. K této žádosti musí snoubenci k prokázání své totožnosti přikládat stanovené doklady (§ 33 - § 37 MZ), ty se mění v závislosti na osobách snoubenců. ZOR umožňuje učinit výjimku, pokud přeložení brání těžko překonatelná překážka nebo je-li život snoubence ohrožen.

Dalšími prohlášeními jsou: prohlášení snoubenců, že jim nejsou známy okolnosti, které by vylučovaly uzavření manželství, prohlášení, že snoubenci navzájem znají svůj zdravotní stav, prohlášení, že snoubenci zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání

budoucího bydlení a hmotného zajištění rodiny po uzavření manželství a prohlášení o budoucím příjmení snoubenců a jejich dětí. Zaměřila jsem se především na předmanželskou smlouvu, kterou snoubenci mohou modifikovat své majetkové poměry.

Problematika příjmení je komplikovaná především pro širokou variabilitu možností, z nichž si snoubenci mohou zvolit. Matriční zákon pamatuje rovněž na možnost změny příjmení.

Právní úpravu matrik upravuje matriční zákon, který v § 2 odst. 1 vymezuje, které úřady jsou zároveň úřady matričními. Důležitým článkem matriční soustavy úřadů je zvláštní matrika, která se stará o zápisy událostí ve styku cizinou.

ZOR stanoví, kdo může přijmout sňatečné prohlášení, i věcnou a místní příslušnost obecních úřadů. V případě, že by jej přijala jiná osoba, manželství nevznikne. Stejně bude postižena i situace, pokud se obřadu nezúčastní matrikářka. Zákon uděluje výjimku snoubenci, který je v ohrožení života.

Přechodné ustanovení § 104b ZOR zpětně uznávalo manželství osob, které učinili sňatečné prohlášení před neoprávněným funkcionářem obce. Ne moc zdařilou dikcí zmíněného ustanovení vyvstalo mnoho problémů při jeho interpretaci.

Místo pro uzavření manželství není striktně dáno, snoubenci si mohou zvolit místo jiné. Přestože je dána snoubencům volnost, co se týká místa jejich svatby, je jejich počínání nepatrně omezeno stanovenými správními poplatky.

K uzavření manželství v cizině potřebují snoubenci vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, je nutné ho opatřit zvláštní doložkou, nebo superlegalizovat.

Uzavírání manželství v případě ohrožení života snoubence umožňuje snoubencům využít zjednodušeného předoddavkového řízení i zjednodušené formy uzavření manželství. § 7 odst. 2 ZOR rozšiřuje oprávnění přijmout sňatečné prohlášení na kapitána lodi plující pod českou vlajkou, kapitána letadla registrovaného v ČR nebo velitele vojenské jednotky ČR, pokud se snoubenci nachází v zahraničí.

Výjimečné je uzavření manželství zástupcem, které je možné pouze s povolením příslušného správního úřadu a k němuž je potřeba zvláštní plné moci.

Myslím, že zákonodárce by měl v nové právní úpravě ponechat možnost volby mezi církevní a civilní formou uzavření manželství. Tím, že k uzavření církevního sňatku je třeba osvědčení, a tím, že takový sňatek je možný pouze u církví a náboženských obcí, které

jsou registrovány u Ministerstva kultury ČR, je podle mého názoru dokonale vyvážena míra, kdy jsou snoubenci „kontrolováni“ státem a ponecháním určité volnosti během sňatečného obřadu. Domnívám se, že není potřeba měnit zažitou úpravu, pokud funguje.

Seznam použité literatury

Prameny

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 215/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Příloha zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Vládní návrh zákona občanský zákoník. Část první až čtvrtá. Návrh pracovní komise. [Hlavní zpracovatelé K. Eliáš a M. Zuklínová.] Praha : Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2009.

Vyhláška Ministra zahraničních věcí č. 124/1968 Sb., o Úmluvě o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství

HOLUB, Milan. NOVÁ, Hana. *Zákon o rodině a předpisy související*. 8. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde, 2007.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009.

Literatura

BOLOGNA, Jean Claude. *Svatby : Dějiny svatebních obřadů na Západě*. Praha : Volvox Globator, 1997.

HADERKA, Jiří. *Uzavírání manželství z hlediska právního*. Praha : Academia, 1977.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *se rodinné právo*. 3., přepracované a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2006.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha : Computer Press, 2000.

KINCL, Jaromír. URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha : C.H.Beck, 1995.

KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné* 3. 4. aktualizované a doplněné vydání, Praha : ASPI, 2007.

KNAPPOVÁ, Miroslava. *Příjmení v současné češtině : Jazyková příručka*. 1. vydání, Liberec : AZ KORT a.s., 1992.

KNAPPOVÁ, Miroslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. 1. vydání, Liberec : TAX AZ KORT, 2002.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1. vydání. Praha : SLON, 1999.

RADVANOVÁ, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. Praha : C.H.Beck, 1999.

SKŘIVÁNOVÁ, Klára. *Formy sňatku*. Diplomová práce. 2007.

VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo historie, současnost a perspektivy*. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2003.

VESELÁ, Renata. *Vývoj rodinného práva do roku 1938*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1993.

WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha : Linde, 2006.

Články

ČIŽINSKÝ, Pavel. Fingovaná manželství a možnosti jejich potírání. *Právo a rodina*, 2009, č. 2, s. 5-12

DVOŘÁK, Jan. Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala? *Právní praxe*, 1999, roč. 7, s. 431-438.

EFFENBERGER, Karel. O svazku manželském. *Právní rádce*, 1994, č. 9, s. 48-49.

- EFFENBERGER, Karel. O svazku manželském. *Právní rádce*, 1994, č. 10, s. 54.
- EFFENBERGER, Karel. O svazku manželském. *Právní rádce*, 1994, č. 11, s. 51.
- EFFENBERGER, Karel. O svazku manželském. *Právní rádce*, 1994, č. 12, s. 52.
- HADERKA, Jiří. K některým trampotám se svatebními svědky. *Správní právo*, 2000, č. 1, s. 1-5.
- HADERKA, Jiří. Oddavky, nulity a neexistence manželství od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. *Právní praxe*, 1998, č. 8, s. 466-481.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. Občanská forma sňatku a její ústavně právní limity. In *Sborník příspěvků z konference k připravované rektifikaci občanského zákoníku z 30.11. - 1.12.2005*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2006. s. 48-53.
- KODRIKOVÁ, Zuzana. Matriky včera a dnes. *Právo a rodina*, č. 4, 2002, s. 1-4.
- KODRIKOVÁ, Zuzana. Jméno jako identifikační znak fyzických osob (1. část). *Právo a rodina*, č. 11, 2004, s. 16-20.
- KODRIKOVÁ, Zuzana. Jméno jako identifikační znak fyzických osob (2. část). *Právo a rodina*, č. 12, 2004, s. 18-21.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Glosa k návrhu obligatorního civilního sňatku. In *Sborník příspěvků z konference k připravované rektifikaci občanského zákoníku z 30.11. - 1.12.2005*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2006. s. 71-72.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Smlouvy mezi snoubenci, manžely a rozvedenými manžely (1. část). *Právo a rodina*, č. 6, 2004, s. 8-11.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Smlouvy mezi snoubenci, manžely a rozvedenými manžely (2. část). *Právo a rodina*, č. 7, 2004, s. 6-10.

MACHÁČKOVÁ, Lenka. Uzavírání manželství v cizině. *Právo a rodina*, č. 1, 2005, s. 17-20.

MRÁZEK, Josef. Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí. *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, s. 309-317.

PULZOVÁ, Eva. K některým aspektům nové úpravy vedení matrik. *Právo a rodina*, č. 9, 2001, s. 6-9.

SCHELLE, Karel. VESELÁ, Renata. Matriky na území České republiky. *Právo a rodina*, č. 1, 2004, s. 10-14.

TELEC, Ivo. Kritika přípravy odnětí svobody volby občanského nebo církevního sňatku. In *Sborník příspěvků z konference k připravované rektifikaci občanského zákoníku z 30.11. - 1.12.2005*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2006. s. 123-130.

VĚTROVEC, Vladislav. Vznik manželství. *Právo a rodina*, č. 12, 2002, s. 5-8.

Internetové prameny

<http://zpravy.idnes.cz>

<http://tn.nova.cz>

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

Anotace

Svou diplomovou práci – Občanský sňatek – jsem si zadala na katedře Občanského a pracovního práva. Téma jsem si vybrala proto, že se domnívám, že jde o důležitý mezník lidského života. Zaujaly mě rovněž debaty, které se uskutečnily po předložení návrhu nového občanského zákoníku, který umožňoval uzavření manželství pouze formou občanského sňatku. Osobně jsem totiž zastánkyní nového návrhu, který tuto změnu neobsahuje. Proto jsem se pokusila vymezit některé z argumentů obhájců původního návrhu a tyto argumenty jsem se snažila vyvrátit.

V jednotlivých kapitolách jsem rozebrala historii manželství, pojem manželství, předpoklady sňatku a manželství, sňatečné prohlášení a jeho náležitosti, předdodavkové řízení, občanskou formu sňatku, zvláštní způsoby uzavírání manželství a úpravu de lege ferenda.

Přínos mé práce spočívá hlavně v komplexní úpravě tohoto institutu.

Annotation

I entered my thesis – The Civil Marriage – on Department of Civil and Labour Law. I chose my topic because I think that is a terminus of human life. I was taken by debates, which were take place after submitting the proposal of the new Civil Code, which computed only with civil-marriage-form. I personally prefer the new proposal, which doesn't contain this alteration. I tried to delimitate some of arguments of respondents of the first proposal and I try to rebut them.

I have itemized the history of marriage, the term of marriage, the prerequisite of marriage and matrimony, declaration of marriage and its parts, proceedings before solemnize marriage, civil marriage, special proceedings of solemnizing marriage and the lege ferenda legislation.

The benefit of my thesis rest upon getting the whole legislation of this institute together.

Seznam klíčových slov

Církevní sňatek

Konzulární sňatek

Občanský sňatek

Občanský zákoník

Oddávající

Manželství

Manželství uzavíraná v cizině

Matriční úřad

Matrikář / matrikářka

Neplatné manželství

Neexistující manželství

Nezletilý

Rozsudek o povolení uzavřít manželství nezletilému staršímu 16 let

Snoubenci

Sňatečné prohlášení

Sňatečná způsobilost

Sňatek v ohrožení života

Sňatek v zastoupení

Svědci

Uzavření manželství

Zákon o rodině

Zasnoubení

The Keyword List

Religious wedding

Consular marriage

Civil Marriage

Civil Code

Solemnizing officer

Matrimony

Marriage contracted abroad

Registry office

Registrar

Void marriage

Putative marriage

Person under legal age / Minor

Judgement conferring upon a minor older than 16 the capacity right to marry

Engaged couple

Declaration of marriage

Competence to marry

Marriage contracted in danger to life

Proxy marriage

Witnesses to marriage

To solemnize marriage

Family Code

Engagement

Přílohy

Příloha č. 1: Vybraná ustanovení právních předpisů

1) Všeobecný zákoník občanský z roku 1811

§ 44

„Rodinné poměry zakládají se smlouvou manželskou. V manželské smlouvě dvě osoby různého pohlaví projevují podle zákona svoji vůli, že budou žít v nerozlučném společenství, děti ploditi, je vychovávatí a poskytovatí si vzájemnou pomoc.“

§ 45

„Zasnoubení čili zatímní slib vstoupiti v manželství, necht' byl dán nebo přijat za jakýchkoliv okolností nebo podmínek, nezpůsobuje právního závazku, ani uzavřítí manželství samo, ani plniti, co pro případ odstoupení bylo vymíněno.“

§ 46

„Jen strana, z jejíž strany nebyla zavedána důvodná příčina k odstupu, má nárok na náhradu skutečné škody, o které může dokázati, že ji utrpěla tímto odstoupením.“

2) Vyhlášky federálního ministerstva vnitra č. 22/1977 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách

§ 48 odst. 2

*„Manželství se uzavírá před starostou obce za přítomnosti **dvou zletilých osob jako svědků**. Obecní úřad může touto funkcí pověřit jiného funkcionáře obecního úřadu.“*

3) Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů

§ 55 odst. 2 pís. d)

„Každý zdravotnický pracovník je povinen zejména zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dověděl při výkonu svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděluje se souhlasem ošetřované osoby; povinnost oznamovat určité skutečnosti uložená zdravotnickým pracovníkům zvláštním právním předpisem (zákon č. 123/2000 Sb., o zdravotnických prostředcích a o změně některých souvisejících zákonů) není tím dotčena. Povinností mlčenlivosti není zdravotnický pracovník vázán v rozsahu nezbytném pro obhajobu v trestním řízení a pro řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním, popřípadě jeho zaměstnavatelem a pacientem, nebo jinou osobou uplatňující práva na náhradu škody nebo na ochranu osobnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče.“

4) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

§ 81 odst. 1

„I bez návrhu může soud zahájit řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či není, a další řízení, kde to připouští zákon.“

§ 88 pís. c)

„Namísto obecného soudu, popřípadě namísto soudu uvedeného v § 85a, je k řízení příslušný soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností své bydliště, jde-li o věc péče o nezletilé, o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, o osvojení nebo o povolení uzavřít manželství nezletilému.“

§ 194

„(1) O povolení uzavřít manželství rozhoduje soud na návrh, k němuž je oprávněn ten, který hodlá manželství uzavřít.“

(2) Ten, kdo hodlá uzavřít manželství, a jeho zákonní zástupci jsou účastníky řízení. Před rozhodnutím je třeba vyslechnout toho, kdo hodlá uzavřít manželství, v nepřítomnosti jiných osob o tom, zda skutečně chce vstoupit do manželství, a vyslechnout i toho, s kým má být manželství uzavřeno.

(3) Rozsudek, kterým se povoluje uzavřít manželství, musí obsahovat i přesné označení toho, s kým má být manželství uzavřeno.“

5) Zákon č. 64/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

§ 18

„Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.“

§ 38

„(1) Děti mají společné příjmení rodičů nebo příjmení jednoho z nich, určené dohodou při uzavření manželství.

(2) Jde-li o dítě, jehož příjmení nebylo takto určeno a jehož rodiče mají příjmení různá, dohodnou se rodiče o příjmení dítěte a oznámí to matričnímu úřadu.

(3) Nedohodnou-li se rodiče o jméno nebo příjmení dítěte, anebo není-li žádný z rodičů znám, určí jméno nebo příjmení soud.“

§ 39

„(1) Uzavřou-li rodiče manželství po narození svého dítěte, bude mít dítě příjmení určené pro jejich ostatní děti.

(2) Uzavře-li manželství matka dítěte, jehož otec není znám, mohou manželé před matričním úřadem souhlasně prohlásit, že příjmení určené pro jejich ostatní děti bude mít i toto dítě.“

6) Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

§ 8

„(1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabyvat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.

„(2) Zletilosti se nabyvá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabyvá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.“

§ 11

„Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.“

§ 143a odst. 3

„Muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství, mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství obdobně.“

7) Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Čl. 1

*„Lidé jsou svobodní a **rovní** v důstojnosti i v **právech**. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“*

Čl. 3 odst. 1

*„**Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.**“*

8) Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, ve znění pozdějších předpisů

§ 77 odst. 1 pís. a)

„Ministerstvo zruší platnost povolení k trvalému pobytu, jestliže zjistí, že se cizinec dopustil obcházení tohoto zákona s cílem získat povolení k trvalému pobytu, zejména pokud účelově uzavřel manželství nebo jeho účelově prohlášeným souhlasem bylo určeno otcovství.“

9) Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

§ 55 odst. 2 pís. d)

„Mandát zaniká dnem voleb do zastupitelstva obce.“

10) Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

§ 1 odst. 1

„Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.“

11) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

§ 180 odst. 2

„Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, již se osobní údaje týkají.“

§ 194

„(1) Kdo za trvání svého manželství uzavře manželství jiné, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Stejně bude potrestán, kdo uzavře manželství s osobou, která již je v manželství jiném.“

Příloha č. 2:

R IV/66. In HOLUB, Milan. NOVÁ, Hana. *Zákon o rodině a předpisy související*. 8. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde, 2007, s. 12-13. „*Hlavním společenským účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí; těžištěm plnění společenského účelu manželství, jmenovitě manželství s nezletilými dětmi, je tedy v plnění výchovné funkce.*

Biologická funkce manželství záleží v tom, že toto společenství je nejvýhodnějším prostředím k zajištění reprodukce společnosti a k uspokojování citových i sexuálních potřeb.

Ekonomická funkce manželství nepozbyla zcela na svém významu, protože rodina je stále spotřební hospodářskou jednotkou, která poskytuje základní hmotné zabezpečení svým členům, zejména dětem a starším členům rodiny, a v níž všichni členové rodiny mají povinnost vzájemně si pomáhat i povinnost pečovat o zvýšené hmotné a kulturní úrovně rodiny.“

Příloha č. 3:

R 30/1976. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 42: „Zákon o rodině sám blíže neurčuje, které důvody lze považovat za tak závažné, že mohou odůvodnit výjimečné rozhodnutí, jakým je povolení uzavřít manželství nezletilci staršímu 16 let. Půjde o takové důvody, které mají nejen význam z hlediska osobních zájmů snoubenců, ale odpovídají také zájmům společnosti. Především musí být u snoubenců zjištěny takové vlastnosti, které opravňují k předpokladům, že založené manželství bude harmonické, pevné a trvalé (§ 1 zák. o rod.). Snoubenci musí svou tělesnou a duševní vyspělostí, svým dosavadním životem, povahovými vlastnostmi a poměrem k práci dávat záruku, že jejich manželství bude plnit své společenské poslání. Soudy proto chybují, pokud každý případ neposuzují podle všech uvedených hledisek a pokud někdy těhotenství snoubenky samo o sobě považují za důležitý důvod k uzavření manželství ve smyslu ust. § 13 odst. 1 zák. o rod. V praxi bývají uváděny tyto důvody návrhu na povolení uzavřít manželství: zejména těhotenství snoubenky, dále že snoubenci mají již spolu dítě, že spolu jako druh a družka žijí ve společné domácnosti, že mají možnost získání vlastního bytu či půjčky na stavbu rodinného domku nebo jiné důvody.“

Příloha č. 4: Dotazník k uzavření manželství strana 1

DOTAZNÍK K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

	MUŽ	ŽENA
Jméno, popř. jména a příjmení		
Rodné příjmení		
Datum, místo a okres (stát) narození		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Státní občanství		
Bydliště (trvalý pobyt)		
Údaje pro statistické zjišťování: - datum rozvodu (ovdovění)		
- nejvyšší dosažené vzdělání		
- kolikáté manželství uzavírá?		

Prohlášení o uzavření manželství bychom chtěli učinit před

.....
(název úřadu)

v obřadní místnosti úřadu *)

na jiném vhodném místě *)

Jsme si vědomi, že při uzavření manželství jsme povinni učinit dohodu o užívání příjmení. Předběžně jsme se dohodli, že budeme po uzavření manželství:

a) užívat společné příjmení

b) užívat každý své dosavadní příjmení
a společné děti budou užívat příjmení

c) užívat společné příjmení a muž *) - žena *)
bude užívat a na druhém místě uvádět
příjmení předchozí, tj.

muž:
žena:
děti:

*) nehodící se škrtněte

Příloha č. 5: Dotazník k uzavření manželství strana 2

Bereme na vědomí, že při uzavření manželství budeme prohlašovat, že nám nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem známe svůj zdravotní stav, a že jsme zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

Máme spolu již tyto děti – jméno a příjmení, datum a místo narození – nutno doložit rodným listem dětí

.....
.....

Dohoda o příjmení se bude vztahovat i na toto dítě (děti) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám – nutno doložit rodným listem dítěte (dětí):

.....

v

.....

podpis muže

.....

podpis ženy

ČÁST 2 – DOKLADY K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ (VYPLNÍ MATRIKÁŘ)

<u>Předloženy byly tyto doklady:</u>	<u>Předloženy byly tyto doklady:</u>
1. Občanský průkaz **) č. vystavený dne v	1. Občanský průkaz **) č. vystavený dne v
2. Rodný list vydaný v dne roč. č.	2. Rodný list vydaný v dne roč. č.

**) případně povolení k trvalému pobytu nebo cizozemský cestovní pas

Poznámky:

.....

razítko a podpis matrikáře

PROTOKOL O UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

Dne

Před
(název úřadu a místo uzavření manželství)

Muž:

Jméno(a) a příjmení
popř. rodné příjmení

totožnost
prokázána

datum a místo
okres (stát) narození

..... rodné číslo
osobní státní

stav občanství

rodiče muže:

otec – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení

..... datum narození
místo, okres (stát)
narození

matka – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení

..... datum narození
místo, okres (stát)
narození

Žena:

Jméno(a) a příjmení
popř. rodné příjmení

totožnost
prokázána

datum a místo
okres (stát) narození

..... rodné číslo
osobní státní

stav občanství

rodiče ženy:

otec – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení

..... datum narození
místo, okres (stát)
narození

matka – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení

..... datum narození
místo, okres (stát)
narození

Příloha 7: Protokol o uzavření manželství strana 2

Před oddávajícím:
(jméno, příjmení, funkce)

za přítomnosti matrikáře:
(jméno, příjmení)

snoubenci prohlásili, že spolu vstupují do manželství, že jim nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

Snoubenci se dohodli, že budou:

a) užívat společné příjmení (muž – žena)

b) užívat každý své dosavadní příjmení a společné děti budou užívat příjmení
.....

c) užívat společné příjmení a muž *) – žena *) bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí
.....

Dohoda o příjmení se vztahuje i na toto dítě (děti) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám (nutno ověřit v příslušné knize narození) – doložit rodným listem:

.....

Svědkové:

1. jméno(a) a příjmení

rodné číslo, popř. datum, místo a okres (stát) narození

2. jméno(a) a příjmení

rodné číslo, popř. datum, místo a okres (stát) narození

Tlumočník:

Muži – ženě – snoubencům *) bylo prominuto předložení těchto dokladů:

Okresní soud v

udělil nezletilému (muž – žena*) povolení k uzavření manželství rozhodnutím ze dne

č.j., které nabylo právní moci dne

*) nehodící se škrtněte

Příloha 8: Protokol o uzavření manželství strana 3

Protože snoubenci splnili všechny podmínky, které vyžaduje český právní řád pro vznik manželství, bylo manželství prohlášeno oddávajícím za právoplatně uzavřené.

..... oddávající	manžel
	rozený
..... matrikář(ka)	manželka
	rozená
..... tlumočník	svědek
	svědek

Oznamovací povinnost splněna
dne:

Oddací list vyhotoven
dne:

Doklady vráceny dne: